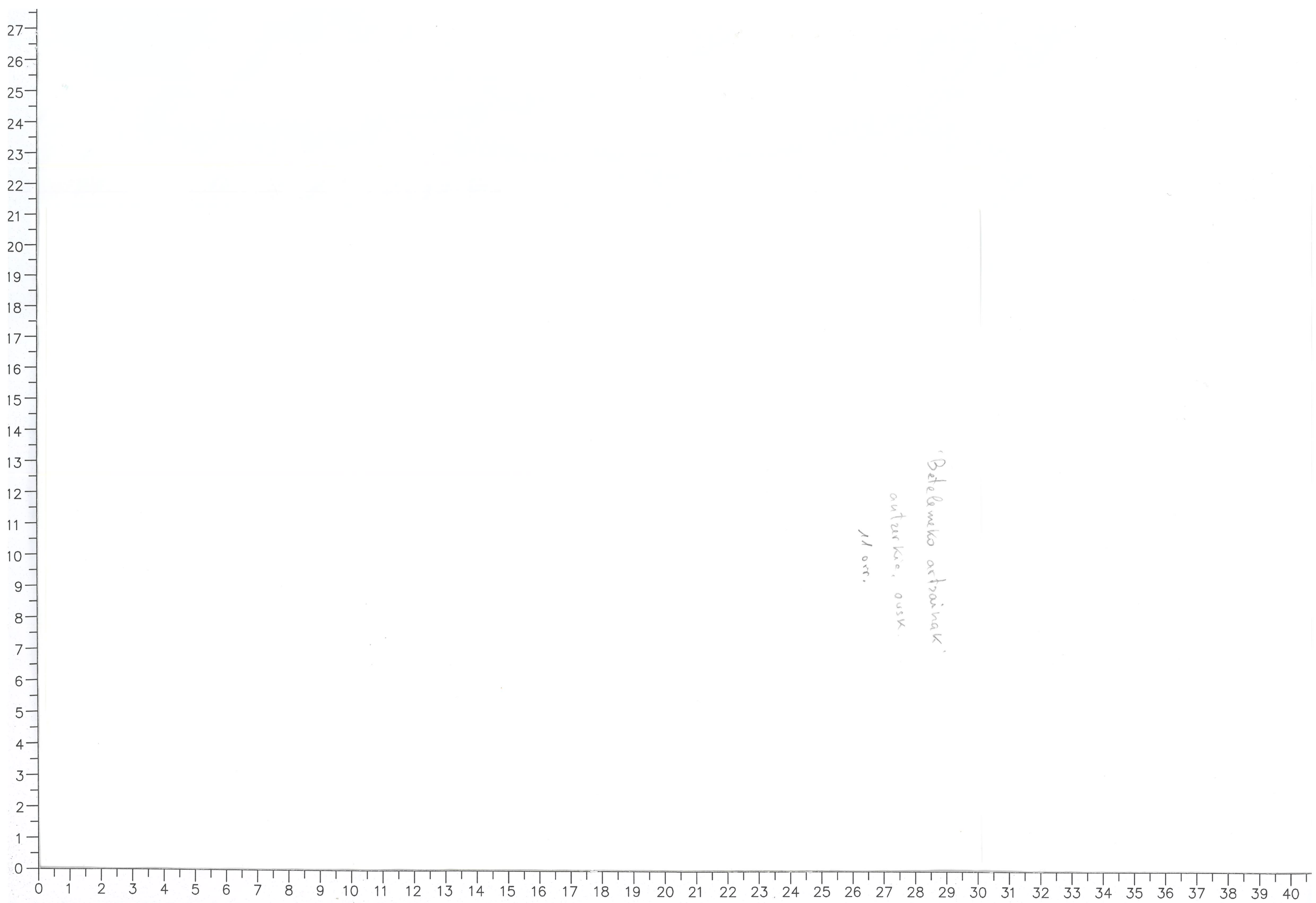

Erref. kodea: LAF-207-064

z Izenburua: Antzerki lanak, euskaraz

1
Betelemeko artzainak

Zonbit artzain su baten inguruan ... batzu chitchuketa,
bertze batzu gastain jaken . eta hola....

1

Natan .. Nik ere ichtorio bat badakit ; joan den neguan
Matias zaharrari aditua , gaur bezala ardi-zain
ari ginen gau batez , su baten inguruan ...

Abner .. Zoin duk , zoin ?

Natan .. Bildotcharena !

Akiba .. Yaka nezake , oraino bildotch lehertu edo hotzak
hit batez mintzatuko zaikula ..

Natan .. Behatzen hortik ! irri egitekoa dut , ene ichtorioa ..

Denek .. Enak ba ... enak .. enak berehala ..

Natan .. Jerusalemen Anto^{na} enaiten dituen domea erakiti-
tzen ari zuten , badakizue , orai gobernadoreea egiten
baita ? hura ... Zer nahi langile baten , alabainan :
hargin , zurgin ,

Abner .. enegeren sorgin...

Akiba .. Aho ichtitik , hi !

Natan .. Ichaka peontzan ari zen , eta lanetik lekora ,
hain handi batzuen gainean jarririk , langilek beren
othoruntza egiten zuten , ogi eta jaki , zakuak ekkari
zutenetik jan eta jan ... Eta badakizue nolakoa den
Ichaka zeken hori , bethi ni , biba ni eta oro-ni , -
bertzeak ur hotzetik ari zirelarik , hanek chahako
alimale bat arno gordetzen zuen , eta nehoi jasta ere
eskaini gabe , churga-churga ari zen bere chokuan ,
haur gosea tititik bezala ... Chimun , lehenik ohartu
baitzen Ichakaren jokoari , laguneri erantzioten :

«Hitz eta promes dautzuet egun batez ordaina emanen
doetala!» Hain chuchen bildotek bat funditu
baitzitzarion ageri-arte batean, behar izan zuen hil
eta jan. Chimunek bildochkia ekarri zuen lantegiak
eta eguerditan lagun guzieren partitu, salbu Ichakari.
Ichaka nehun ez zauten; haragi puska hoik ikusten
zituen, baratzi-ziesterak ageri, bafada gocho bat
zarotela; begiak argi-argiak zituen; segur
ezagun zen bildochkia gugotik jastatuko zuen haret
ere... Eta Chimunek galdegin zion, maltzur-maltzura:
— «Erazu, Ichaka, maite duguia bildochki
hotza? — Maite dutanetz? Dutarik baduguia?
— Orizu! bildotekki hotzaren jateko, aski duzu
bezperatik ene-araztea!»

Denek Ha! Ha! Hi! hi! ..

Natan Hango imiak! Ez zuen giza-gaizu Ichakak
hilako arazetukik uske!

Ikiba Ez ahal zitzaion guti gaitzitu!

Abner Zer muturrekoa!

Aitaso Eta hik, Johani, ez duk deusik erraiten?

Akiba Zertan duk gogua?

Johani — Deusetan... Hemen beha nago... pindarrak
ikusten dituk ihaunekin igaiten, eta egurra hor
entzuten duk intzirik erretzen ari... Oichtron nere
buruari galdeku nindagon, ea norat doatzin
gauza poltit horiek, eta gu ere hola suntsitzen
gizenetz, hiltzeko tenorea heldu denean?

Aitaso Pentsatendu bitchiak dituk, muthikoa! Ez duk
holako ametsik atchiki behar... Emak kantunio
bat: hote duk!

Johani Aldapeko sagunaren adanaren puntan...

Abner Kantua ez duk itsusia, bainan ez duk biziki
alegera!

Aitaso (ununerat so) Po! kantcheko zaldia, hesiar
konta! Ezagutzen duzue?

Akiba Bartholoena da narki!

Natan Akil haren karatzerak, Johani! Etcherak
joan dadin!

Abner Zaldiz mintzo gizenaz geroz, aditu duzue
Apolonen ichtoria?

Denek Ez! Ez! Itonda-zak!

Abner Kafarnauneko azien merkaturan zaldi lasterak
ba omen ziren, eta zaldi famatuenetan batto
bazen Apolon erraiten zotena... grekotar
paganoen jainko faltuari bezala; bainan
jainko faltu hau ez zen asto pullo bat baizik!

Denek in: Ha, ha, ha...

Abner Beraz, Kuakin, Jakobe, eta Kachketa, hiru
miserable, sosaren usainik ere ezagutzen ez zutenak
wibildu ziren lasterketako pentzerak, behar zutela
zertait ikusi, eta kitorik... Kitorik sartzeko,
lanak ziren! Heldu dira bada hiru lagunak
terro-terro billeten hartzeko etchola ttipi haren
aintzinerat... ~~Iturri~~ Iturri eta hostik, billetik gabe,
pentzeko kestarak. Hor, gure Kuakin, burua
gora, ahal bezenbatetako jaun-aire bat hartuz,
iragaiten da, erranez boz ezki batekin: Apolon
zaldiaeren nauvia!... Utzi zuten pasatzerak. Jakobek
aire atchaman zuen behar zuen gezurra, eta

4
boz idor batekin eran zuen: Apolon zaldiaren
marechala! Utzi zuten hau ere pasatzerat. Itachketa
buruari hazka hasi zen, ez baitzakien zer pentsa!
Bet-betan zerbait gogoratuz, banuk! eta bortsaper
urhats eginik gibelerat, baltta hartzen du, eta
chimista bezala iragaiten du keeta, oihu eginez:
Apolon ber-bera!

Senek ino ... Ah! Ah! hi! hi!

Akiba ez duk gaizki pentsatua!

Akaso Ez dakizue zer pentsatzen dutan?

Senek Ez!

Akaso Prichte dela egiatzki mundu hontan eremaiten
dugun bizia! Behi nor nola atihemanen dugun
ari gira, elgar eraganuz, ez baginu bezala
aski miseria gura ezintbertze, eritasun, dolu
eta nolakoekin!

Johani. - Ba, eta ni ere ene buruarekin pentsaketa ari
nintzen orokion, egurrea intzirika ~~du~~ ari baitzen,
sulamen erdian sofritu balu bezala ... toki
terean entzuten balira oro betan sofritzen
duten guzien oihuak, kolpatuen uhuri, doluan
direnen nigar eta hipa, hiltzen ari direnen azken
chotinak, ... oisus! zer itkaragariko hanamantzer
bitakeen! Hiltzeko ere aski balitake!

Abner Ago ichilik, haurra! Mardatzen girtuk, hize
zozokerekin! Bertzenaz ere, gainko maitea
gainko ona duk, zer debru! Eta hitz-eman
zaukuk madadizione guziak finituko direla
egun batez. Ez da hala, aitaso?

Aitaso Ba, bada hala duk, Abner. Eta ene aita

zenak profeta chakar baten kantua bazakian,
 Mesias hitz-emaiten zautakatu zautkuna.

Johani Kantua badakizu ?

Aitaso Ez dena, ez; baina huna halere zontart
 kotla: (pastoraren airean)

Betleem herri tipia, oi ethorkizun handia!

Hor duke Birjinak semea, Nausi guzien nausia!

Mesias errege jaunna, ez duzu zer jan, zer edan!

Zer duzu, iduri ohoina, zuhaitz hostarik ditindan?

Hil-hobirik jerki da, argiz inguratutik

Zeru-alde badaa, debrua garhaitutik

Zuzentasun, amodio, argi eta bozkario!

Engoitik nehorik ez dio hoieri erran adio!

Bertzerik ez dakit...

Nathan Gauza ederrak dira baina ez oha ederegiak?

X Abner Enazu, aitaso, sinesten dituztu ichtorio horiek
 guzrak? Betelemetik holako Salbatzaile bat sortzea,
 ez da entrebaleko gertakaria!

Aitaso Zer nahuk, muthikoa, nuntart sortu behar dik!

Hik herria tipiskoa atchemaiten dukala, David
 erregea ere lehenago antzain-ethola batetik athera
 zuian!

X Abner Funtsean, hala da!

Akiba Ba, baina birjina hoi, eta errege honen miseria,
~~eta~~ hiltzea, ~~eta~~ hobirik atheratzea, ~~nehorik~~ nehorik
 ikusi ez diren gauzak dira!

Aitaso Alabainan, gertakari bakotcha ez duk behin baizik
 gertatzen, giza-gaizoa!

Akiba Ba eta hala duk hoi ere!

Abner J Etan noizko dituztu kanbio eder horiek oro? Uste dugu hemendik-eta zombait urte barne mundu guzira zuzen eta chuchen ibiliko zaizkula, den gutieneko makhunik gabe

Aitaso Ez diat sekulan holakorik erran, mutirikua! Ene aita zenak, harritz ikusia eta ikasia baitzen, erraiten zian: denbora duk denbora gauza guziren moldura! Eta eni iduritzen zaizak Mesiasak ez urteak, bainan mendeak beharko dituela milaka, gizonen biltzeko eta jendetzeko. Haatik gauza handi hauren hastapena, kaskotik ez zaizak nehorik atheratuko, biziki hurbildua dugula! X

Denek Zertako? Zertako?

Aitaso Ezagutzen dugue dudarik gabe Zakarias zaharra?

Itatan Zazpi beleen ihurriaren ondoan ~~den~~ egiten den artzain zaharra?

Aitaso Ba hura!

Sohañi Haren mandoak begi bat beltcha eta bertzen urdura barta?

Aitaso Hura eta bera! ... Ez da gero nor nahi Zakarias zaharra! Zeruko izarrak, arthaldeko ardiak bezain ontra ezagutzen ditu gizon horiek, izenak eta oro; badaki nundik norat ari diren, eta zer tothete garizak dituzten, chitako arrotzeen huts egin-arazteko, ala ikas-untzi baten uzkaizteko, ala bertz zangotako aratxe baten sar-arazteko!

Akiba Eta zuk sinesten?

Aitaso Haura, ez daukat erraiten ene sinesteen berri; erraiten dautzuet hasek zer duen irakurtzen izarren zimamaretan; eta berri-beritan Arabiako aldeak

izar berri bat ikusten omen du, argi-argia, egun guziaz eskualde hauietarat buruz heldu dena; hori ere zerbaiten seinalea izan behar da!

Itatan Gure apez, batek ere kondatzen zaizkun larunbatean ba omen dela Jerusalemeko tenploan jakintsun chakar bat, Simeon, zer nahi liburu egin duena; bethi eskaintzetako aldarearen ondoan jarria omen dago, haur sortu-berriak harat ekartzen baituzte, ikusteko ea gainkoari orkeini hauren artean, ez duenetz Mesias ezagutuko!

Abner X Aser jendakiako emazte batek ere Sabbatharilean, hil gabe ikusi gozo du ... Andere soindu horiek badituzke orai lauetan hogoi eta hamar urte hurbil ... Orduan ...

Akiba geroak erranen du!

II

Jonatan Gau on, adichkideak!

Denek Gau on, Jonatan ...

Aitaso Zer da berri lane hoitan?

Jonatan Izialdura bat ona bildu dutala, oichiron... Betelemetik huratetxoan, ezagutzen dugue, kantchet, ezkenetarik, ardien karpea?

Denek Ba ...

Jonatan Han iragaitean, zer ikusten dut? Ilunbeka ibilki, bi arrotz: gizon bat eta nekakoko bat. Ahapeka bezala mintzo ziren; asto bat bazuten berekin, eta karpean sartu dira esku-argi handi batekin ...

Aitaso Zer kara zuten!

Jonatan Nik Eritoko buhama batzuentzat utzi ditut ... Eta emekino hurbildu niz ikusteko zer ari ziren: gizonak jateko zerbaite ahera du alportchetarik; ohoitza egin dute; baina nekatoak ez du deusik jan; biziki nekatur iduri zuen; lasto-garba baten gainean jartzen da, erdi-etzanik, pawsatzeko bezala ... gizonak jaten zuten eta ogi-zukka batzue ere emaiten zizkion artetarik astoñolari, eta halako pena batekin so egiten zion bere laguntza hari!

Johani gende gisakoak dira behar bada?

Jonatan Gisakoak? ... Ja! ja! ez sobera fida saildu aise hoieri! gende mindulin hoietarik ez uste izan deus onik! Abisatzerat jin nizaitzue kasu egiteko, zuen onetan; orobat bihar goizean ardi bat edo bildotz bat faltatuko zaitzue ...

Abner Belki komedia berri mundu hontan: belki bi begiak harmaturis orori barrantan egon behar!
(Hainbertzenarekin eguberrito kantika bat entzuten da egri-egria urrunera: ^{edo gloria in excelsis} Oi eguberrito gaua, hitzirik gabe)

Johani ?o! zer da hau? Soinu bat!

Jonatan Abner Aitaso { Hala duk!

Akiba Nik ez dut fitzik aditzen! Beharriak tutatu zaitzitezue naski! ... Eta, adichkidea, zontak urthe ditid, hize iduriko, delako erromes honet?

Jonatan Bah! nik dakita? Hogo bat urthe, behar bada?
(Beniz ere kantua entzuten da)

Aitaso Aldi hontan, haatik ... ez dut beharri-tutarik!
Oh! eta... zer ditake hor heldu zaitzun mamu

churia ?

III

Oro horrituak dande, aingeru bat heien arterat sartzearekin, argi-argia, kantua bethi aintzina ari delarik ....

Aingerua Artzain maiteak, ez izan beldurrik; ez dautzuek minik eginen ...

Aitaso Nor zitugu, ganna, edo... Anderea !

Aingerua Zeruko mezularia !

gohari Bas-anderea, behar bada ?

Aingerua Ez, basanderea, ez ! Basanderea ez da ametsetan baizik bizitzen, eta ez du ametsez bertzerik den ere ekartzen !

Akiba Nor zira bada ?

Aingerua Aingerua !

Denek Aingeru bat ! (belhannikatzen dira)

Aingeruak Amen, amen, amen, lur-alde, itsaso eta zeruetan, goresia, onetsia eta jaurtsia izan bedi, orai, gero eta bethi, orotako gau maitagarri eta zuzen bakhara : amen, amen, amen.

Chuti zaizte, artzainak, eta jakizue gainkoa uritaldu zaiola bere populuari; denborak ethonikak dira; Mesias gau huntan sortu da, bildotx baten pare, aberetegi tchar batean.

Aitaso Eta utziko othe gitzute haren adoratzerat ?

Aingerua Bai zeren, zuek, jende chumek trochen artek ere gainkoaren lorra asmatuko baituzue ! Zuek badakizue gainkoak egin ez dezakenik ez dela.

Johari eta norat goazke, jaun Aingerua ?

Aingerua Betelemetik hunatekoan, ezagutzen duzue, hantzet, ezkeretarik, andien harpea ? (denek gonatani so) Idiazen eta astoaren artean haur sortu berri bat aurkituko duzue, a bere aska batean etzanik. Hurra da. Adora-zazue

Amen, amen, amen, etc. (gorago bezala)

Aingerua johan da, argia hasten eta kantua ere

IV

Aitaso Zoazte berehala ! Ni chaharregi niz ... Andiak zaitzudako ditut

(Oru badoatzgi behiakara)

Jaiko jauna, ni ez aski azkar izanen, gazte hoieri jarraitzeko, eta zure Mesias-en adoratzeko !... Adin batio du, jauna, nahiz ez dudan ikusten, sinesten dut ; eta zure semea hemendik nahi dut adoratu !

Aingerua azeritzen zaro eta enaiten dio :

O artzain fededuna, itusi gate sinetsi baituzu, huna non heldu nizaitzun gaitzakoak berak igorritik ... Eranen dautzut zer gertatzen den Betelemeko herrian ... Jesus hau ttipi dibinoa, aingeruz inguratua da ; argi eder batek distiratzten du mendi alde guzian ; bazter guzietarik artzainak deitu ditugu haur honen oinetarak, eta chendia guzietan lasterka heldu dira harpeari buruz ...

Hanak orduko belarrikatzen dira, beren

estakintzari egiten dituzte, eta denak kantuz hasten, beren tozari eta aingeruenak elgarrekin juntatzen direlarik (kantua hasten da gero-eta-azkarago) ... Helden berri guzietan nahi dituzte beren oihartzak eta beren kanturak juntatu, eta hala-hala doake, menderen-mende, erresumaz-erresuma, gesusen izena ikasiko duten herri handi edo ttipi guzietan ...

Biduan ... Aingeruak populua ere kantatzen du, eta kobla finitzen denean, hasten da oihala.

Oi eguberri gaua
Bozkari gaua
Bozkariak n dugu
Bihotzetek kristaua !

LA FRANCE

La Côte d'Azur - Bandol - Vue générale

Ses Sites

Ses Monuments

Orratza

Hiru zatitako jostagailua

Lehenagoko ichtorioetarik atheroia

—=—

Nor agertuko den:

- D. François Mariun, Begar baita ko ethekanderea
Escait Gregoria, Chauchaneko ethekanderea
Erasmus Chechili, Mariunen sehia
Santsin, Mariunen langilea
Sauveur Roche, Mariunen multil Herria
Uchechony Jaun mera

Orratza

Lehen agertia

Mariunen sukaldean

I

Mariun, Chechili eta Roche

Mariun (Kechu-kechua) . - Asa, cherka-zan, haurra!
Cherka orotan! Cherka ontsa!

Chechili . - Cherkatzen dut, ethekanderea, ontsa
cherkatzen oraino; baina ez da probetxurik, ez dut
kausitzen...

Mariun . - Eta hi, zer ari hiz hor, bi besoak dilindan?
Multiko pirketa, ez hiz ukurtzen ahal ere?

Roche . - Baina... baina... cherkatzen dut!

Mariun . - Bai nite nitek (mazelako bat emarten dio)
To! itasak obeditzen.

Roche . - Ai!

Mariun . - Asa! belhauniko, eta lichte! Mia
harmarico azpia, marka-azpia, bacheratei-azpia!

Chechili . - Ez dut fitrik ikusten, ethekanderea!

Roche . - Sebur fitrik ez da azpi huntan!

Mariun . - Zozuak! Inutilak! Inuchentak!
Behariko duta nihauk lau-azka mublen azpian
ibili, ene adinean?

Chechili . - Baina nik...

Roche . - Baina gut...

Mariun . - Jatsa ezin har piltzar batez inguratutik!
Miatu duqueia ondarki-untzia?

Chechili . - Ez!

Roche . - Ez!

2
Mariun. - Zeren beha hago hor, Chechili madarikatua!

Chechili. - behan niz (utzia hartzen du, lurrean
itzultzen, eta husten, ondartinen tertzeko)

Mariun (Koche). - Eta hi, Koche, huri so, amiratua!
(chimikatzen du)

Koche. - Atch! chimikatzen nazu! ~~me~~ besoa funditzen
dautazu!

Mariun. - Alferria, hi! nagi hutsa! (beharria
titatzen dio)

Koche. - Ou! ~~onen~~ beharria! Ou beharria!

Mariun. - Ane! erna norapaik! Mia hautsak!

Koche. - Bon! Bon! (bihatzean, hautsak ihautzen
diti)

Chechili. - Deus ez!

Koche. - Deus ez!

Mariun. - Nik behar nuen oraino malhur hori!

gairko markea! ... Bilha gazne, ta!

Chechili. - Orotan cherkatu dugun!

Koche. - Nun nahuzn cherkatzea orai?

Mariun. - Cherkatu duguen edozoin tokiban: hain
zozak gizezte!

Koche. - Bethi bezain gibel izaiteko!! Ez uste izan
bihar artio cherkatzen ariko girela!

Mariun. - Hunen bekokira! ... Zer tuk aragozin
tetele hori! Mukuzua ez bertzea! (makil ukalditza)

To! To! makila hautsiko dauat sorbalden gaincan!

Koche. - Ai! Ou! hi! Ooi! Hau emagteki gachton!

Mariun. - Goitearen bortchaz, beharbada atchemanen duk.

II

Berak eta Santzin

Santzin. - Hau ~~du~~ ^{etiku} harriamantza! Ala fe, garuzeko
ferrietan ~~ez dute~~ ^{hulatu} hainbatze aratotsik! ~~egiten~~! Itanikatik
ezagun ~~duta~~ ^{teku} hemengo oihu-garasiak!

Mariun . - Ah! hor zira , Santsin !
Santsin . - Ba, ta, hemen ^{nuku} ~~nu~~, eder eta fresko, saltsa
begain aphaindua, ikusten dugun begala! Dena parthea
eta ichtila ~~du~~ ^{duku} zure landa. Nihau ere lohi guska
bat bilhakatua ^{nuku} ~~nu~~. Ilhea lohi, bizarría lohi, eta
galtzaki luzhin gorri!
Mariun , - Gaicho Santsin, ez da deusik hori!
Santsin . - Ez dela deusik! Aize ari zira, zu!
Landa bazine! ...
Mariun . - Bazinaki zer pasatu den sukalde huntan!
Santsin . (lagtereri beha) Egia erran, desbichta
edera ^{dihaga} ~~du~~ barne huntan! Oro airean! Hautsak eta
ondarkinak zangoen azpian!
Mariun ! - Ah! bazinaki, Santsin gaichoa!
Santsin (aire grinatsu batekin) Zer gertatu ~~du~~ ^{duku} ba?
Chechili eta Koche (elgarekin) . - Etiekandereak galdu du ...
Mariun . - Zangte ichtilik, zuek, imbichilak! Eta
horiek oro zeren gatik? eltzearen gatik, Beltzuntzen
gatik eta zure galtzen gatik, heren sarestatzen ari
bainintzen, giza-gaizoa!
Santsin . - Ez ~~du~~ ^{duku} porrorik konprenitzen.
Mariun . - Gaichoa! Hobe duzu ez konprenitzea!
Chechili . - Zu batean zinen Belegoriko landan.
Bazinaki zer bizia ereman dugun hemen?
Santsin . - Erazue ba, azkenean, nik ere jakin
dezan!
Mariun . - Hi, er, ama!
Chechili . - Etiekanderea kadiran jartzen da eta
zure galtzak galdegiten dauzkit, behar dauzula
pedachu bat ezorri ipurdian ... Bizpahiru pondu
ez zituen egin ...
Koche . - Horra non gatuak jauzi egiten duen
mahain horren gainetat, suduna eltzeari, eta

pusako batez at estalgia aurdikitzen du ...

Chechili. - Mariun chutitzen da, eihuka: u Hoa heretik
Beltzelut: Ohorria! Mandila!

Koche. - Zure gaitzak erortzen dira, makila auz-aine
igortzen dio, gaitzak jauzi...

Chechili. - Eta eltzea uzkaitez da, porruak alde
guzietarat darizkote!

Mariun. - Ba, eta geroztik ez dugu gehiago ikusi!

Santsin. - Zer ez ikusi? Gatua?

Chechili. - Ez!

Santsin. - Eltzea?

Koche. - Ez

Santsin. - Ene gaitzak?

Chechili eta Koche. - Ez, orratza!

Santsin. - Nungo orratza?

Mariun. - Ene orratz ederra, Santsin gaikhoa! Ene
orratz luze, orratz fina. Ene altzeinuzko orratz
maitea!

Santsin. - Orratza! Hoinbertze kalapita orratz
batentzat? Oihu, nigar, maraska! Eta patata
churikin hoi sukaldearen erdian... orratz batentzat?

Mariun (hasara). - Zer! Orratz batentzat? Miserable!
ez dakizu ba zontat gosta diren?

Santsin. - Bo! Paketak zontat egiten da? ^{tshi}

Chechili. - Bontz libera

Santsin. - Bontz libera! Beha-zagu ba!

Mariun. - Paketeen ez dira hamar baizik.

Santsin. - Halere! Duzun fortunarekin...

Mariun. - ~~eta~~ fortuna? Zer ~~nu~~ derasazu? Pollita
litake, ene fortuna, orratzak urean barna igortzen
banitu!

Santsin. - Ato! Ato, Mariun! Orratz baten makunak
ez ahal zitu tturinduko?

27
26
25
24
23
22
21
20
19
18
17
16
15
14
13
12
11
10
9
8
7
6
5
4
3
2
1
0

Mariun. - Hona zer behar den aditu, hazten ditugun jenden ganik! Segun nitz orotan konda eta konda zabiltzala Mariun aberatza dela; dirua metaka biltzen duela; murrizgileetan ere gordetzen duela zer-nahi urte, zihar eta paper urdin... Zu zirela kausa, ohoiak jinen zaizkiz eta hilen nute.

Santsin. - Zande ichilik, emaztekoa. ^{Ehiz} Ez dat nix deus holakorik erraiten... Baina orratz batentzat, zinez!

Mariun. - Hona zer den alargun izatea! Ah! ene Patin zenak ikusten banu!

Santsin. - Har-~~aga~~ bertze orratz bat paketean eta emazu baka.

Mariun. - Bertze bat!... Bertze bat!... Badakizu zer mintzo ziren? Fite fini litake paketa, hals hortan enplegatzen baginiku!

Santsin. - Kasu gehiago eginen diozu beniasi.

Mariun. - Chaharra arnas estukoa nuen

Santsin. - Baina, galdua denaz geroz!

Mariun. - Chetka zazu, kausituko dugu.

Santsin. - Hori ez da ene lana! Zertako dituzgu mutkila eta nestkatua?

Mariun. - Zozo hauk deusetako ez dira, Chetka zazu, Santsin gaitoa! Zu gizon serioa zira, hainitz ikusia eta hainitz ikusia. Ene intzesak atxiki nahi dituzgu araz?

Santsin. - Hogurka-hamar urte kuntan zuretzat lanean ari bainiz, ez ahal dugu dudarik... Baina behin behar ^{nike} nafaldu

Mariun. - Afaldu?

Chetki. - Afaldu?

Kuche. - Afaldu?

Santsin. - Zer ba! Bethe zadazu ^{chu} azita, Chetki!

Chetki. - Baina...

Kuche. - Ez da...

Santsin. - Zen?

Koche. - Ez dela afaitekorrik!

Santsin. - Ez afaitekorrik?

Chechili. - Ertzea uztaile da.

Koche. - Enana dantzugu.

Chechili. - Garna dela kausa.

Mariun. - Ba preserki, orduan galdu baitut ene ornatsa!

Santsin. (hasane) Orratz eta marratz! Orratz madarikatu honen gatik afaldu gabe egon behar ~~ditate~~ ba?

Chechili. - Gu ere bai.

Koche. - Gu ere bai.

Mariun. - Ni ere bai.

Santsin. - Ja, ja, ja, ja! Soberakina ^{duku} eta azkenean! Guizetrik arats idia bezala lanean ar, lehentua, eta gero...

Mariun. - Ogi puska handi bat izanen duzu, gizuna!

Chechili. - Emon ogi puska handiño bat.

Santsin. - Ogi! Ogi! Hauke ^{dilligu} ~~dugu~~ afari ederra!

Koche. - Ez gira ba garizuman!

Mariun. - Itasu min har, haurra, ganibet horrekin.

Emadan ogia; nihaurk pitatuko dinat. Orizu, ogi kantail eder hau zuretzat, Santsin!

Santsin (zinkurinas) Hum!

Mariun. - Hietzat, Chechili! Hietzat, Koche!

Koche. - Chema meheño hau bakharrik?

Mariun. - Beha zozue horria! Itakusoa ~~bat~~ bezarbat ez izaki, eta, otsoak bezarbat jan nahi!

Koche. - Preserki, handitzeko!

Mariun. - Ba hi bethi arazoinka! Nik, hasteko, ez dut bakere janen! Estomaka bildua dut, ez bainezake ahamen bat ere inets.

Koche. - Estakuru ederra, bertzen gore atxikitzeke.

Mariun (gamutuz) Ene intresak beginatu nahi bazinituzte, ni bezain penatuak eta trichtatuak behar

zintezkeke.

Koche. - Alabainan, ogiak dolu egiten!

Marian. - Hi, ago ichilik, hize onetan. Aditu duk, Koche?

Koche. - Genena bezain mehea niz ethe huntan! Sobera chuhurra eta zekena gisa, azkenekotz!

Marian (hats-bahitua). - Zer? Zer?... Itaxazu honen aholik zer aditu behar nuen!... (paloak emaiten diruzka) To! To! Irakatziko dauiat ethekanderearen errespetua!

Koche. - Oh! ez hazi nahi, eta oraino joiten! Nun da justizia?

Marian. - Are! Habil hemendik. Ez kut gehiago ikusi nahi, alferra ez bertzea!

Koche. - Hori duzua? gainkoak ez zitu benedikatuko

Marian. (makila hartuz) Errotiarazi nahi nuka?

Koche (nigaroz ihes eginez) Hi, hi, hi... hit nahi nu (eta alheratzeko kinkan, ahalage) Alto izarra, ordaina izanen du.

III

Marian. - Egundaino!... Urdia!

Santsin. - Hauche ^{dihi} ~~da~~ egun ederria! Bai, egun ederria! Zer asera egin dutan kantik zure agi juskarekin! Brien bisaria!

Marian. - Charka zazu ba puchi bat, Santsin gaizua. Segur niz zuk atihemanen dautazula!

Santsin. ja, ja, ja... asechea ^{hucha} ~~niz~~ orratz demonio hartaz... Estomaka koropilatzen daut ^{hucha}!

Marian. - Ea, Santsin, utz-azu mutur-salda hori!

Santsin. - Zer nahi duzu ^{chu} bada bilhen dezadan! Ilkuntze huntan ez da deus ere ikusten.

Marian. - Utz dezagun bada orratz bere ohantzean Bihar goizean, cherkatuko du, Chedili?

Chedili. - Bai ethekandere

27
26
25
24
23
22
21
20
19
18
17
16
15
14
13
12
11
10
9
8
7
6
5
4
3
2
1
0

Marun. - (ohoitze egiten du) San Antonio Padrikoa,
entzun-azu ene ohoitza! Ene orratza atxemoniten
& tadut, ... ene orratz ederra, ... hitz emaiten daitezut
torriko handi bat, eta erretzerat utziko dutala
bururaino!

Bigarren agorkia

Karrikan. Alde batetik Pegarbarita. Bertzetik
Chauchunenea.

I

Koche eta Gregoria

Koche (takanik). - (bera ogi-cherria jaten duenak) Ah!
sorgin zaharra, jo nun, zimikatu nun, beharriak
tiratu dauzkidan. Hitz eta promes daunak ez hutala
huts egiten, parada duketanean. Aditu nahi ez
duenak ezkilarik, ez dezala tria kordarrik... Afariteko
tenoreak segurik aspaldi jo du ene tripan. Zebrintikoa,
gore niz... Ea, behako bat gregoriarren sukaldari!
(Leihotik jo egiten du) Mahaiarean parria da goithea
afari ontto baten aintzinean! Hou! zopa horren
usainari! Alta chingarrak ere itxura ona du!
Ez nauke! (Leihuari joko) Gregoria! Gregoria!
Jainkoak dagizula gau on!
Gregoria - (karnetik) Hi hiza, Koche! Gau on!
Koche. - Egizu afari, gregoria!
Gregoria. - Gauza bera, jutil!
Koche. - Ba, nik laburra dut, laburra, gauko
afaria!
Gregoria (leihorak heldu da), ahoa betherik? Hire afaria?
Za? Ez ahal dut ogi-cherria hori?
Koche. - Ba, malurusti, idorrik eta hutsik, deus

jakirik gabe!

Gregoria - Giza-gaioa! chingar chaplano bat emanen daukat gainean ezartzeko.

Koche. - Hori haatik!.. Bai plazer egin zinezaket!

Gregoria - Baitan, harritzen nuke! Murruek ez hu kobeki hartzen?

Koche. - Zer nahuzen? Hain pobre da!

Gregoria! Pobre? Maritu? ~~harritzen nuke!~~

Behark hartik! Iniz ustel-arazi nahi nuke!

Koche. - Ba, berri-berrikitan oilo churia ebatsi diote, egun guzietan erroten zuen bakharra!

Gregoria - Oilo churia ebatsi?

Koche. - Badakizu nortaz jeltostua dero?

Gregoria. Nortaz?

Koche. - Ez dugu nehoi salatuko, erraiten badakizue?

Gregoria. - Zertako nahi dute salatzea?... Nori ebatsi diote?

Koche. - Haren arabera... baitan ohoi ez dugu saltsarik nahasiko?

Gregoria. Zer aipentzia! Zer johan zait eni?

Koche. - Hona... Erraiten du zuek egin diozula!

Gregoria. Zer?

Koche. - Zuek... edo zuek nekatoak!

Gregoria (ez jakinez ea imi egin behar duen ala hasarretu) Espres ari hiz, araz?

Koche. - Ez, ez, zin-zinez! (hechirik seguratu aro bazkazitako erre-arazi dugu).

Gregoria. - Jesus! Zer dute ichtorio hori beriz ere!

Koche. - Ba eta hehurnak ere ezagutu omen dituzue organiarene gainean!

Gregoria. (Jurian jartzen da). Hori haatik!! Nuk hari oloak ebatsi! Soberakina da! Pozoin tzarra!

Ez diat kitorik utziko!

Koche (kontent). Itzibela samuri Gregoria!
Etzagula eman deus ere badatikula.

Gregoria - Sin bedi jensen arpatzerat. Hitz dauint
ini eginen dugula.

Koche - Baina etzagula zuk lehenik arpa! Ez
nezagula eman barne, Gregoria!

Gregoria - Zer kopeta!... Ikusiko du...

Koche - Euk! chingarra hitzeman zinatzen!

Gregoria - Chingarra? Hala belzken nuen emazte
tzar baten muthilari?

Koche - Ez dut nik ~~deus~~ egin! deus hobenik!

Gregoria - Santurusi, oro elgar iduri. Habet
haren gana, ergel alaena!

Koche - Hoi haatik!... Abisatzen zitut, eta
gero...

Gregoria - Enok cheketasunak nahi baditu, haren
zerbitzuko nizea hemen! Gau on! (lehua hesten
dio sudimerat)

Koche - Hau ichtoria! Ene falta dea? Eta
chingarra?... eta zapa?... Huri ere mendeakatu
behar nitzaio! (Mariunen etkerat buruz badao,
Ehkekanderea atzeratzen da hainbertzenarekin)

x x x

II

Koche, Mariun, Chchili eta Santsin

Mariun - Norat joana hiltzen? Zer dute ala gaua
kanpoan pasatu nahi?

Koche - Ehkekanderea...

Mariun - Ea, hemendik oherat fitechko, ez badute
nahi nik beharirik laguntzea...

Koche. - Ez! Adi nezazu, Mariun! Badakit nun den zure orratza.

Mariun. - Zer! Badakitala nun den orratza!

Koche. - Bai, zerbait gogoratu zait, arunt ahantzia nuena..

Mariun. - Zerbait? Erak bada fite!

Koche. - Ochtian, cherkha ari ginelarik...

Mariun. - Eta?

Koche. - Zukalde zolan zinen... Chechitrekin...

Athera buruz itzuli naiz... Beh. betan begiak altchatzen ditut eta ikusten dut Gregoria pasatzen...

Mariun. - Gregoria?

Koche. - Mementoan ez dut kasu egin, bainan orai onsa pentsatu - eta... Bai ukurtu zen ^{hulu} eta fricht chukitu... zerbait bildu balu bezala athe aintzinean..

Mariun. - Zerbait bildu?

Koche. - Bai, eta hola egin du... nik ez ikusteko.

Mariun. - Nik ez ikusteko?

Koche. - Eta badakizu zerk eman dautan gugorari?

Mariun. - Zerk!

Koche. - Oraindiket, haren lehoaren aintzinean pasatzean, josten ari baitzen argi-pean... Haren erhien artean ikusi dut altzeiruzko orratz luze, mehe, diridratsu bat...

Mariun. - Ene orratza alaintzot!

Chechili. - Zure orratza!

Santxin. - [hur bildu - eta] Ez ~~da~~ ^{Etik} beraz galduta!

Mariun. - Ez galduta? Ez galduta, bainan ebatsia!

Santxin. - Bederen badakizu nun den!

Mariun. - Harek eni, orratza ebatsi!!!

Chechili. - Oh!!!

Mariun. - Ez niz estonatzzen... Aspaldion orrana nuen emazte honet ez duela fite bat!

Santsin. - Ba, halere zure ithuriko laguna ^{gure} ~~zure~~ : zorbait
oren eman ~~dituzun~~ harenka kalakan.

Mariun. - Itakakan, kalakan! Ez du horrek erian
nahi jendea estimatzen dela... Ikusten duzu
orai zerbait den kapable?

Santsin! - Europoski othoi! funtsean zer dakizun?
Onatza harena balitz?

Mariun. - Harena? Ba aise! ... Ez du ez horrek
holako onatzik. Zepi horrek berehala ezagutu ~~dituzun~~
guzetarat ereman behar dut, debrua ez badu...

Koche. - guzetarat, Elche kanderoa? ... Baina guzetarat
badakizuna zer despendoak izanen dituzun?...
Ez othe ginukema hobe hari berari galdatzen?

Mariun. - Anagoin duk, Koche. Aldi huntan
anagoin duk. Goazen! Jeger, zuet. Bereak
behar ditu aditu!

Santsin. - Kasu haatik trompa!

Mariun. - Ez naiz aiserat ari! Goazen aintzina!

Koche (bere buruarakin) Hum! Nste dut orai
ez dutela ene beharrik! Urundirik iturritu
dut! (gordetzen da)

III

Mariun, Santsin, Chechili (gibelchka), Koche
(gordenik), eta Gregoria.

Mariun. - Gregoria! Gregoria!

Gregoria - (lehorat) Noi da hor?

Mariun. - Gregoria, tuma zadazu othoi berehala,
flazer beduzu, ene oxtasuna! Hogor orthe huntan
auzo bargin, ez dauz ^{nik} uti-llitta bat ebatsi.
Tuma zadazu enea dena bakhean bizitzeko!

Gregoria. - Zer dun, debru nahasia, huntan jteko
hize ichtorioekin! Muthila ere zerbaito ekkami
dun, ^{hurat} ala ni ethean eho nahiz!..

13
Mariun. - Zer ditun bihu hoiti! Ez nun hoin aise
izituko, ez! Ene ontasuna nahi dinat, eta izanen
dinat! Uste dun zer nahitako liburto hizala?
Ikusiko dun!

Gregoria. - Hail antzara feratzerat, hize
ontasunarekin! Hi eta hize jende piltzarak!
Kopeta badun erarteko ohoin bat nizela?
Okoina, ni? Ebateri daunat niki?

Mariun. - Jakizue ez narizela ainerat mintzo.
Frogak baditut, frogak onak oraino! Ene atxean,
ebatsi daunat, bai athe-dintzinean!

Gregoria. - Erakustekin hize frogak, erakuts!

Mariun. - Baditinat eta ashi dun, aditu dun!

Gregoria. - Aise mintzo hiz! Are, are, ahalge
behar hintake, sorgin zaharra!

Mariun. - Nor ahalge? Ez hiz ^{hizeguirik} konzientzian
trituraturik behar topatuko!

Gregoria. - Beha zozue zalamandrana horri!

Mariun. - Ematzara, neska tzarra!

Gregoria. - Sai hadi hize zornitegian! Bartzenas!

Mariun. - Hi, emaztea baki, athera hadi hize
zimitz-kariolatik. Belduria!

Gregoria. - Beldur ni? Beldur ni?

Mariun. - Hangoi ba hunako bat, santxana
ez bertzea!

Gregoria (atheratuz). - Huna nun nizan, suge-bipera!

Mariun. - Urdesa, ez zain oren-laurden hau behin
ere ahantziko!

Gregoria. - Zer uste dun, parasol hautsia!

Bi akumiloz hugita bartz puska egiten hut!

Mariun. - Ikusiko dun, arno-kuia!

Chechili. - E mozu, Mariun! Go, ausik,
aztaparka-zazu! Matelak marka! Begiak

erokk egin!

Gregoria. - Hori duna? No, atcheman, kañeta
tzana! Ikasan hize miki zehinaren atchikitzan.
No! kaska hau ikasteko zer den lehen auzoen
erespetua!

Santsin! - Hep! Zer da hau? Ez dut deusik
ikusen nik! Bon maritea! gure Mariun lurrean!

Mariun (deita). - Santsin!

Santsin. - Chuti hortik, Mariun! Hop-la! Norat
joan da basa-astana hori? Nik matatuho dut.

Gregoria. - Hite? Debruen zigori-pikatzaile,
iphurdi aintua!

Santsin. - (Mariun) Atchemazu gibelatik!

Mariun. - No, fikuna, atcheman!

Gregoria. - Ah! bira, hi! Ene bizkarrean
jostatu nahi hiz? No, hize penarentzat!

Zangarretan!

Mariun erortzen da. - Hu!

Gregoria! - Kontent hiza? Ez badun asti,
ez pasa gata; hize zerbitzuko nun! Gau on,
chori-mamua! (Echean sartzen da)

Chechili. - Hep, Mariun!

Santsin. - Nan zira!

Mariun. (zinkuruz). - Hemen, lurrean!
Lagun negazu, chuti nadin!

Chechili. - Gairko maritea!

Santsin. - Ea, chuti!

Mariun. - Zure gainean hondatzen nuen, Santsin!

Santsin. - Hoin lite pasatu da! Ilhutzan ere
hasia... Bainan ikusiko duzu... Bon maritea!
Bere etcheda bortha zerraturik ihes egin
du, den bezalakoak!

Mariun. - Emadagne beroa, eta goazen okherat.

Hu!...

Chechili - Orduan zure ~~ostia~~ ornatza galdua da!

Mariun - galdua? Hitz daunat ezetz. Mera gizon fuska on bat badugu, ene senhar zenaren anai-erdia. Haren hitza igoriko ~~du~~ dut. (oshuka) Koche!

Chechili - Nun da? Koche?

Santsin - Itzali da? Koche!

Koche (herate bezala heldu) Dertzen nugu?

Mariun - Bar. Nun hintzen?

Koche - Eta... eta... lapinen hesteral...

Mariun - Hail meraren ganat, berehala jiteko.

Koche - Meraren ganat? Genore huntan?

Mariun - Errok itusi behar dutala, egiteko biziki serioz batentzat.

Koche - Bere etxean izanen den, solament?

Mariun - Segurki baietz, tenore huntan finitzen ohi du bere afaria!

Koche - Eta... nahiko ducia desarianjatu?

Mariun - ~~Az~~ Oh! hail harekin, chechili! Ponto horrek ez dauku bakarrik deus onik eginen!

Koche - Ez, ez! Bakarrik johan niz!

Mariun - Zoagke, biak... eta gagozke ichtilik! Badut ashi eutanik!

Chechili - Haugi, Koche! (badoa)

Koche - Ai, ai! Saltsa hau ez ohe den mintzen hasia! (badoa)

Mariun - Sar giten, Santsin! (Santsin eta biak etxean sartzen dira)

Hiru garren agerria

Mariunen etchean

I

Mariun eta Santxin

Santsin . - Holache ! Ser zaitte polikiño , etchean-
drea .

Mariun . - Ai ! Doi-doia banabida ! Uste dut
saketo ezur guziak hautsi dauzkidan !

Santsin . - Jar zaitte , alki hortan !

Mariun . - Bai... (jaun nahi da) Hu ! Oh ! ai , ai ,
Errainak ! Zangoak ! Deus ezin plega !

Santsin . - Ea , entzea zaitte !

Mariun . - Ez , ez naiz jarriko ! Jar banindadi ,
ez ninditake gehiago chuti !

Santsin . - Ohea behar duzu , zut ! Zatho . ganbaralat
lagunduko zaitut .

Mariun . - Bai ohea ! ... Ez da berze eremediorik .
Haatik behar dut jaun mera mintzatu lehenik !

Santsin . - Ba bairan ... nota egonen zira haren
goait ?

Mariun . - (Akharren bizkarari bermatuz) Chutik
goaitatuko dut , Santsin , bai chutik !

Santsin . - Izanen duzua asti indar ?

Mariun (handi-handia) . - Mendekioak sustengatzen
nu ! Herrak haziko nu !

II

Mariun , Santsin , Roche , Chechiri , eta
Jaun Mera

Roche , lasterka . - Hona jaun mera !

Chechiri . - Gurekin heldu da .

Mariun . - Ontsa da . Zaudezte hor , biak .

17
Koche (joaterat eginik) - Bainan... eta... oherateko tenorea dut!

Mariun. - Enon dautzuet egoiteko. Ashi hola!

Koche (ahapeka bezala) - Bon! Bon!... (choko batean emaiten da, ahantziko ahat dutelakoan)

Mera. - Eia, eia, Mariun, zer da, zer gertatzen da? Apera handi zerbait, dudarik gabe, ni hola gauz gau desarranizatzeke?

Mariun. - Ahi! bazinaki, jaun mera! Estatu batean niz...

Mera. - Zer! Eri zira, Mariun?

Mariun. - Ez ere, ez! nahiz erizekoa baden! Bainan deboilatua, desolatua, inpreziuz emana...

Mera. - Eia, eia, ezti zaitte...

Mariun. - Ene altzeiruzko ornatz edema galdu dut. Etatsi dautel, jaun mera! Eta haren ordain, ilheak erotik egiten dauzate, chintchikatzen nute, laidostatzen nute...

Mera. - Eia, mintza zaitte klarki.

Mariun. - Klarki? Bainan...

Santsin. - Nik erranen dautzut, jaun mera.

Mariun. - Bai, zut errozu, Santsin, errozu!

Santsin. - Horra ba, zer gertata den: aise konprentituko duzu. Que ethekanderea hemen jartzen da ene galtzen arranizatzeke, ez da hala? Gatua ikusten du eltzean; chuhitzen da gatunaren kasatzeko. Ene galtzak erortzen dira, ez da hala? Eta gatua eskapatzen da eltzea uzkaileta. Mehor ez da ornatzaz orhoitzen ere. Bainan zaudet, jaun mera: memento hortan, horra non Gregoria kankaila hori borta aintzinetik pasatzen den, «gau on» eraiteko bezala, ez da hala? Ornatza ikusten du eta biltzen. Bainan denak jakiten dira.

Orduan guse elhekanerea joan gaio polikiño bere
ontasunaren galdatzerat. Ez zen hortan eraitekorik,
ez da hala? Baina bertzeak fitrik ez entzun nahi.
Zer nahi erranka hasten gaio, eta jo gah eta emak,
ukamilo kaldita, ostikoka... Eta izen batzu, jaun
mera, izen batzu... niki erran nahi ez nuzkeenak! ez
da hala? Ba, janna, eta azkenean, ez banintz
bien artean plantatu, heien baketzeko, hit-hentelaz
lagundu behar zinituzke, ez da hala? Orai
gauza kbarki badakitezu, jaun mera!

Mariun. - Bai, denak hala dira, jaun mera! Ez
denetx haatik soberachko jendea ebats eta gero
beriz hielka jo!

Mera. - Bai, biziki sobera segui eta halere! Baina
afera hurek itzalno zontait baditu...

Mariun. - Itzalat? Iguzkia bezain argia da.

Mera. - Ez dut erraiten... baina... halere... gregoria
behar dugu mintzatu. (Chechili-ni) Zoazi haren
bitia, haur maiten!

Chechili. - Ontza da, jaun mera.

Mera. - Errozu niki dudala galdegiten, he?

Chechili. - Berehala, jaun mera! (atheratzen da)

III

Berak, Chechili salbu

Mera. - Mariun, segui zinea erraiten dugunaz?
Ez da gauza ttipra, nonbarten akusatzea, eta...

Mariun. - Oh! jaun mera! Harritzen nuzu! Zer
zaitza bada, ala buru arin hetarik naizela, ni?
fitrik jakin gabe, burua beroturik, mintzatzen
diren hetarik? Adina badut, esperientzia badut.
Ez ahal duzu ene fede onaz dudatzen?

Mera. - Ez! Ez! Mariun... Bakarrik...

Mariun. - Ezagutzen nuzu, gaun mera, Ene sethar zena ezagutzen zinuén. Ez gira jende zuzen eta chuchenak gure familian?

Mera. - Baietz, bai... Ez dut erraiten...

Mariun. - Ah! gaun mera, penatzen nuzu! Ez nuen inolakorik aste zure partetik?

Mera. - Eia, eia, ez zitela samur! Orizu, hona gure Gregoria!

Mariun. - Zainak biltzen zaizkit hura ikustean! Ez kasurik egin haren ichtorioeri, gaun mera! Emazte mota horiek oro, titulikatzaileak dira!

IV

Berak, Chechili eta Gregoria

Gregoria. - Gaunkoak dagizula gau on, gaun mera!

Mera. - Bai eta zuri ere parte on, Gregoria!

Mariun (ahapeka bezala). - Lausegarria!

Mera. - Gregoria, afera tipiti bat nahi nuke argitu!

Gregoria. - Bai badakit. Akusatu nu! Suge-bipera horiek, ziminosak horiek ohoina nizela erran daut!

Mera. - Emekichago, emekichago! Ez zitela hola asalda! *berrocha, barrocha*

Mariun. - Aditu duzu? Zer mihi gartia?

Mera. - Hasarreak ez du onik. Mintza giten ezteki!

Gregoria. - Gaingitua niz, gaun mera!

Mera. - Eia, eia, froga ditazken gauzak erran ditzagun...

Gregoria. - Froga ditazken gauzak? Huna bat: eguerditan aratzeria jan dut.

Mera. - Zure dretioa zen, baina ez du horiek denus ikustekorik gure egiteko hontan.

Gregoria. - Ez duela ikustekorik?

Marian (ahapeka) Burutik badu!

Gregoria -- Ene ondakin guziah miazem ahal dituzue : oilastko hechur bakhar bat atzemaiten baduzue...

Mera -- Ez dugu jakitearen beharrik zor dugu jaten edo edaten...

Gregoria -- Barkatu, barkatu! (Cheshili erakutsiz) Cheshili chintchil horrek behar du hemen aithortu denen aintzinean, ene kontra erran duen gezurra!

Cheshile -- Nik? Zer gezur? Zer erran dut?

Gregoria -- Ba, ba, egizan orai ezjakinarena!

Cheshile -- Oh!

Mera -- Hori bertzalde dugu... Zeren josten ari izan zira aratsalde huntan?

Gregoria -- Josten! Zer! josten?

Mera -- Bai, emadazu arropostua.

Gregoria -- Aithor dautzut galde horrek estonatzem

^{nuela} Marian -- Ikusten dugu, gaun mera, ez du ihardetsi nahi.

Mera -- Estona ala mestona, emazu othui arropostua.

Gregoria -- Egan ez dut deus ere josi. Ez dut sekulan josten. Ez dut sofritzen ahal josturan aitzea. Ene linja kanporat igortzen dut sareztatzenat.

Marian (ahapeka) -- Aitiki mintzo da!

Mera -- Norbaitek erran du bada ikusi zaituola.

Gregoria -- Nor~~ba~~ ere barka, errozu ene partez guzaintzi eta amets egin duela. Utz ditzagun jagesa horiek. Huna jina niz frogatu nahiz ez dutala etabri.

Mera -- Preserki...

Gregoria -- Har-azu argi bat, zoazi ~~aitiki~~ Marianen oiloteginat, Haren oilo churia han da.

Marian -- Ene oilo churia? Behar ere!

21
Gregoria. - Bai niharuk itusia dut. Honet erran nahi du gezurra pentsatu dutela ene fama zikindu nahiz.

Mera. - Eta, era, utz dezagun ~~utza~~ ichtorio hori.

Mariun. - Zer derasazu? ene oilo churiak ez du frogatzen ez dautzula ene orratza hartu!

Gregoria. - Zure orratza? Nor da orratzez mintzo?

Mera. - Harik akort behar gintazke zertaz duzuen ausia! Orratz batez deitu nute hunat.

Mariun. - Ebatsi dautatena.

Gregoria. - Nork?

Mariun. - Zuk.

Gregoria. - Nik? Orratza ebatsi? Oiloa ez zena aski?

Mariun. - Zer oilo?

Gregoria. - Nik ebatsi dautzula lahoa!

Mariun. - Nork akusatu zartu?

Gregoria. - Zuk!

Mariun. - Nik? Ez dut sekulan oitorik aipatu ere.

Mera. - Eta, era! Nunbait izan behar da nahaspildura zertait. Nundik sortu da oilo ichtorio hori?

Gregoria. - Koche, haren mutuil ttipiak parte egin daut medisentzia hortaz.

Koche. - ~~koche~~ (bere chokoan) Ai!

Mariun. - Kochek?

Mera. - Eta nork eman ^{zuzi} gantzun seguitamena Gregoriak orratza hartu zautzula?

Mariun. - Eta... Kochek!

Mera. - Oh! Oh!

Koche (bere burua gordez) Ai, ai!

Mera - Nun da Koche hori?

Mariun. Koche, haugi hunat!

Koche. - Eta... barkatu!... Deitzen nuzu? So nindagon!

Mariun. So! Iratzartuko hugu, aphi txarra!

Mera. - Hurbil zaitte, Koche! Aithor aitzu zure gezunak.

Mariun. - Eta hitz dauiat pekatuko ditukala!

Mera. - Eia, errak egia, hizan bezalako fikuna!

Koche. - Horra, ~~hura~~ jaun mera... Hala da... Baditake gauza batzu erran ditudan... Noiz nahi erreberiak traditatu...

Mariun. - He? Zer?

Mera (iniz) Erreberiak!

Koche. - Ba, jaun mera! Ahuleziak egiten ~~deut~~ ez bainiz ontsa hazia....

Mariun. - Hunen kopeta!...

Mera. - Ez ontsa hazia? Baina... hize sehi lagunak ez dira ~~plein~~pleinitzen!

Santxin. - Ez pleinitzen, ... ez pleinitzen... baditake: gu ez; gure estomaha da pleinitzen...

Mera. - Ham!

Mariun. - Bon! Bon! Aldi hantako barkatzen drot: onegia naizelakotz, funtzean!

Gregoria. - Aithortzen duzue bada ez dutala hobetrik?

Mera. - Ba segurki, Gregoria! Eta olhoizten zituztet bi auzoak beriz ere adrethode zituzten: eia emague elgarri estua!

Mariun. - ~~Ah! Mera~~ (oihu bat eginez) Ah! Baina...

Mera. - Zer da?

Gregoria. - Zer duzu oraino?

27
26
25
24
23
22
21
20
19
18
17
16
15
14
13
12
11
10
9
8
7
6
5
4
3
2
1
0

Santsin. - Zer duzu?

Mariun. - Baina... baina, ez badaut ebaki,
ene orratza galdua da!

Mera. - Zer eginen da?

Santsin. - Hala da ordean!

Gregoria. - Zer nahi duzu nik egitea?

Mariun. (nigar hipatia) Ez, ez... Ez dut inolakorik
jasanen (Ahian erortzen da alditchar bezala,
baina berehala chutitzen da kolpez orku
izigari bat eginez) Ai, ai, ai!

Denek. - Zer duzu? - Zer da? - Zer gertatzen
zaizu?

Mariun. - Ene... ene... (zaia mizatzen du eta
azkenean orratza atheratzen du) ene orratza da!

Denek. - Jesus! Hau ichtorioa! Orratza!
Orratza atxemana!

Mariun. - Itadiran eroria zen nik aste, puntaz
goiti! Gibel aldean min egin daut, baina
zer gochoa bihotzean, orratza atxemanik!

Mera (predikari bat bezala) - Orhoit bada nehor
ez dugula sekulan arinki akusatatu behar, andere
Mariun!

Mariun. Ah! Hobeki naiz; ez dilut gehiago ene
doloreak sendotzen. Mitesher, San Antonio handia!

Santsin. - Nik ere atsegin handia nuke, orai
afari on bat baginu, besta huren bururatzeke.

Mariun. - Gaizo Santsin, badakizu ^{gau} ez dudala
gaur deus ere etxean!

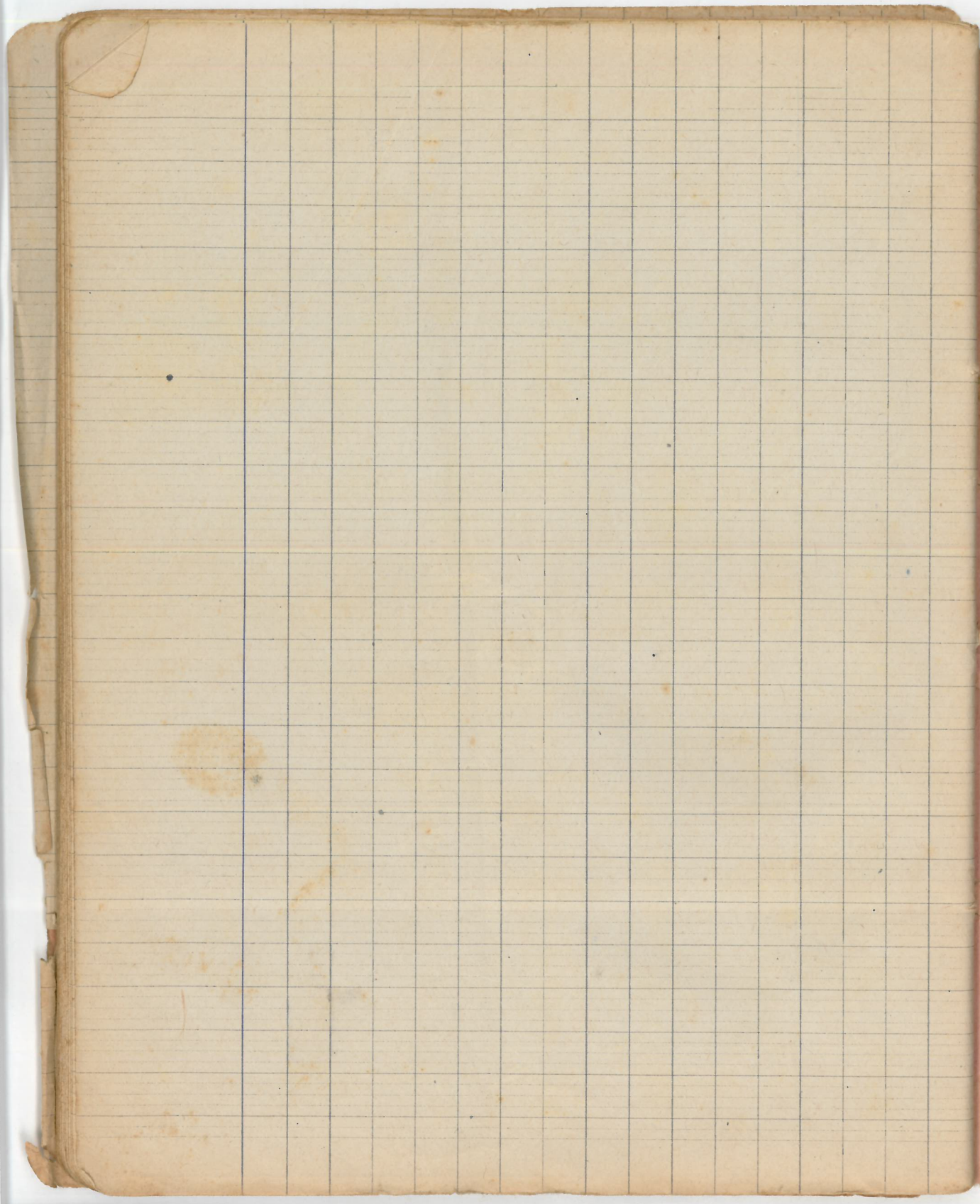
Gregoria. - Alo!. Zalhozte ene etxerat; elgarretan
afalduko gira; zu ere gomit zira, gaun mera!

Denek. - Hala da bururatzen orratzaren
komedia!

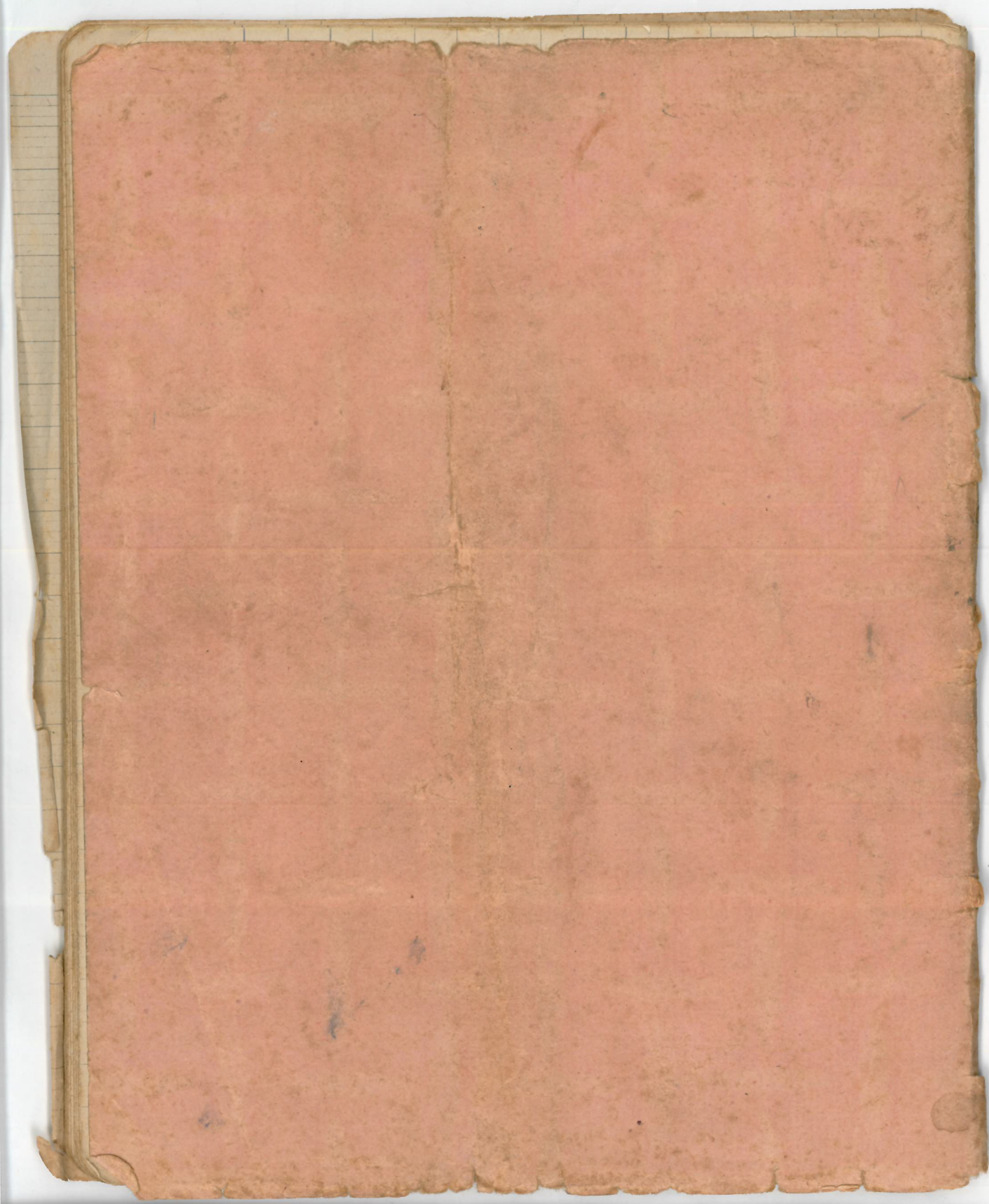
27
26
25
24
23
22
21
20
19
18
17
16
15
14
13
12
11
10
9
8
7
6
5
4
3
2
1
0

0 1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11 12 13 14 15 16 17 18 19 20 21 22 23 24 25 26 27 28 29 30 31 32 33 34 35 36 37 38 39 40

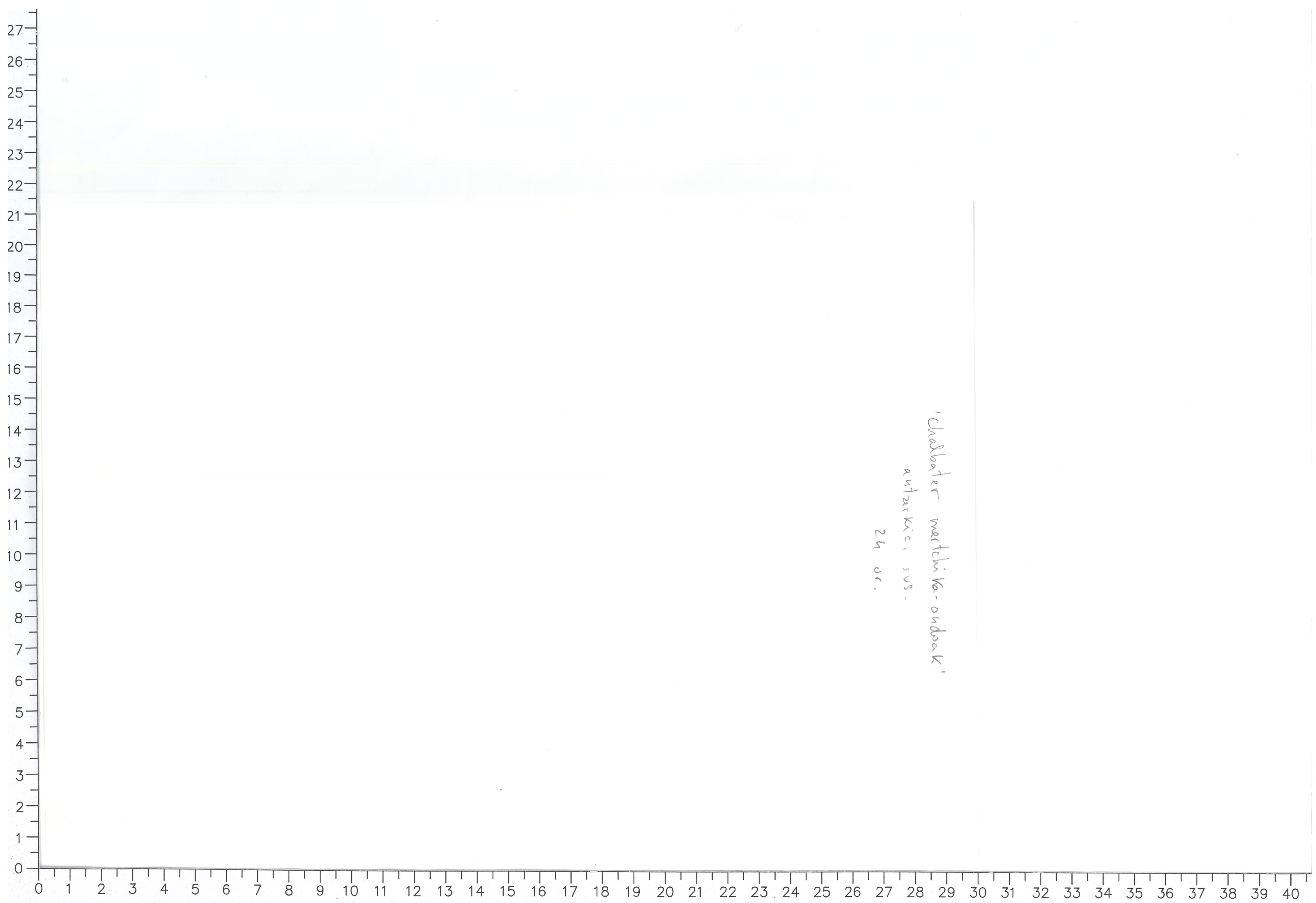

27
26
25
24
23
22
21
20
19
18
17
16
15
14
13
12
11
10
9
8
7
6
5
4
3
2
1
0

0 1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11 12 13 14 15 16 17 18 19 20 21 22 23 24 25 26 27 28 29 30 31 32 33 34 35 36 37 38 39 40

pièce
num 6 no
spécial
de Honin

1. lot

1.

Chalbat-en merkchika-ondoak

Hor diren agertuko :

Bettiri, zapetarna

Santsin, gitarna-joilea

Maidar

Beñat

Oihan-zaina

Chalbat

Antton

Ezker, aintzin-aldean Bettiri bere lantegian; eskuin,
Santsin aldi batean bere gitarna estuan; gibelean
Chalbaten etxea; bide bat iragaiten da etxearen
aintzinean.

***
Itxusgarria haslean, Santsin gitarna jotzen ari
da, Bettiri jo eta jo ari delarik zapeta bati.
Soinu. Martelutik uhaldi... Eta eskuineki agertzen da
Maidar gaztea

MAIDER. - Agur, Bettiri (Estuz Santsini adio bat
eginik, gelditzen da zapetainaren ondoan)

BETTIRI. - Agur, haurra!

MAIDER. - Hain goiziki lanean, Bettiri?

BETTIRI. - Nahiz duenaki abegin hartu, behar du
lehenik pena hartu!

MAIDER. - Ongi enana. Itxus arte, Bettiri. Pasu-zagu

egun on! (Yauzika aheratzen da ezkeretik)

BETTIRI... Miestker!... Haur ona eta serioa!

SANTSIV, Bettiriri buruz... Eta ongi egina!

BETTIRI, zuhur-hitz gisa... Emazte ona, etxeko
ontasuna! (Beñat iragaiten da eskuinetik ezkererat,
Jauri du hats-hantua) Nor dukt?

SANTSIV... Agerteko Beñat!

BETTIRI... Hau gizon fresakua! Elitetk farripata
hortan ibili behar!

SANTSIV... Usarian ez da ba hain fite ibiltzen!

BETTIRI... Ya! Ezluk Beñat!

Gitara-jote, marzeilu-ukaldi... Beñat bethi
hats-hantua sartzen da terriz ere, eta iragaiten da
ezkeretik eskuinerat, han itzaltzen delarik.

BETTIRI, so egin-eta... Ba eta... Beñat bera dukt...
Zer gertatzen zaio?

SANTSIV... goffo parte, iduri du zainetakoak
badituela...

Gitara-jote, marzeilu-ukaldi... Beñat heldu
da erdiraino. Bettirik geldi-arazten du.

BETTIRI... Urun jokatzen hola?

SANTSIV... Ez da on bihotzarentzat...

BEÑAT Santsini... Bihotzaz bertzerik ez balitz!

(Bettiriri jabelduz) Eni behar zaitarian gertatu hori ere!

BETTIARI . - Ah! eta... zer gertatu zaik ba?

(gar-arazten du Beñat bere aldean)

BEÑAT . - Badakite Bidarteko sagardoia erosi dudala.

BETTIARI . - Bai, hala aditu diat, Chaltaketen sagardoia?

Beñat chubitzzen da, erdian plantatzen, batean Bettirini, bertzean Santsini mintzatzen delarik.

BEÑAT . - Sagardoia bai, baina ez etheea u etheea utzadak, eron zautakian Chaltaketen = hartan usakua nahi; bertze nun-nahi enoa mintzaket; lur guzia har-zak murr-arras, nahi baduk!

Hots, utzi dioat pentze bat iguzkitarak jalgi ahal dadin. Segidan pagatu diat, bere diruak plazatu hit, errenta baduk, arras kontent gibus, bon!

SANTSINI . - Bon!

BETTIARI . - Bon! Eta gero?

BEÑAT, Bettirini . - Ikusi duk, Bidarteko sagardoia?

BETTIARI . - Zer ba! Dena merkitika-undo, eta oro zaharrah!

BEÑAT, Bettirini . - Errotik egin beharrah liluzket aspaldian! (Santsini) Baina Chaltaketen fultzen zuan (Behaltzeri) Ni ez naiz merkitikahoa!

Bertzenaz ere gure ~~bur~~ lura ez da hortakoa...

BETTIRI . - Ez othe ?

BEÑAT , hasanekez . - Othe ala iratzu , nik arbolak erotik egin nahi diat , gero ogi erretello !

BETTIRI , antolatu nahiz . - Segurki ideia hori ere...

BEÑAT , botzizki . - Ideia hori bertze edozein bezain ona duki (Beharrikat , hitzak ongi berechiz) ita gero , Bettiri , ez duki nehoen afera !

BETTIRI , gatzitueha . - Bon , bon...

BEÑAT . - Pagatu diat , enea duki , nahi dutana eginen ahal diat , bon !

SANTSIIV . - Bon !

BETTIRI . - Bon !

Gitara joite , marteilu . ukaldi . Beñat jarri da Bettiriren onduan , eta jabaltzen da ...

BEÑAT . - ~~It~~ Egun goizean , ene buruarekin ari ninduan : Aroa hala . hula . hoka duki , ez duki dena egitehorik ...

BETTIRI . - Baduk belki zerbait egiteko ... Bainan ... Egin behar baita !

BEÑAT . - Bazuketi ... (Bere hartarak itzuliz) Beraz egun goizean gogoa pasatu diat enuela dena egiteko , eta has nindakela arbola kentzen (Chutitzen)

da eta erdirak doa) eta oihion joan nuki Bidanterak.

BETTIRI, lana utzirik beha dago, Santsin-ek gitarra
ihit-arazi du - To, to, to, to...

BEÑAT, jesua eginez - Sola estaltzen diat abar
lodiari, tiratzen diat, tiratzen diat, eta heldu
duh, arabots bat egin diti

BETTIRI, aphatik - Itak!

BEÑAT - Justu! eta horra nun Chaltak jiten
zaiton (Chaltakena eginez) "Zen ari hiz hor?"

(Bettiriri) Etzian usariako begitarte itxura. Nik
enepostua: "Musten duh!" - "Jeneri egin gogo
diotek?" - "Jeneri!" (Zolarak doa) ~~Ma~~ Haize-haia
bagoak etxeraino eta musten diat itzaltzen
armarekin. Ez sorbaldan, bainari estuetan:

estunetako estua oifarrean, ezkeretako Manoiari azpian.

eta arma hori chuchen eta treso zankalarik, heldu
zuan, heldu, zanka-zanka (Bettiriren beharirik)

Oihion baino itxura gutrago bazian. Orduan
erian ziorak iriz (irri egiten du): "Nun habila,

Chaltak? Itzigin? Ochoholo-keta?" (Bettirik eta
Santsin-ek irri) "Ez, jauna: zeri-keta!" eta

chuchen jin zaitak gainerak (Bettiriri) Harria
bezala gelditu nuk...

27
26
25
24
23
22
21
20
19
18
17
16
15
14
13
12
11
10
9
8
7
6
5
4
3
2
1
0

6

BETTIRI . - Ba araz !

BEIRAT , oihuka besoak alkatuz . - " Uzten tuka , ene arbotak , uzten tuka ? " Etzian gehiago ikhuzarrik bakera (Santsin-en gitarra hartzen du arma handu)
Hanoia hor emaiten zantak ahorta - pean eta jakin - zaki etzela gehiago gizonik haren barthan .
Erriaren zioiak samurtu gabe , erria prest baitzuen :
" Chalbat , etzahala haukeriarik egin ! " , eta harek belki gauza bera : " Uzten tuka , ene arbotak , uzten tuka ! " Hail hi kolako batekin arrazoin - katzerak ! Soka utzi diat , eta jin nuk . Horra !

BETTIRI . - Hando da ikhuzia !

SANTSIN . - Hando da ikhuzia !

BEIRAT . - Ba , uste gabeko ikhuzia ! Zer behar dut biltakatu , hunkaraz geroz ?

BETTIRI . - Zer behar dute biltakatu ?

SANTSIN . - Zer behar duzu biltakatu ?

Oihakaren haindikik bozaki aditzen dira . Oihan - zaina
eta Chalbat agertzen dira ezkerreko aldeki . Chalbatetik
matila dardaratzzen du , oihuka . Oihan - zainak aldihi
nahi du . Beirat izitzen da , eta Bettirinen gibelan
gordetzen .

Oihan - zainak . - Ea , Chalbat , emazu gizonki !

LAF - CHALBAT-en mertchike-ondoak

7

CHALBAT. - Nih enaiten deat, gisatzar zikin
hori nehun ere ihusten badut, tripan tiro bat
igoviko diokala eta gero nihauren burua jauzaraziko!
OIHAN-ZAINA (Chalbat eta Oihan-zaina erdian bezala
dira, Santxinen alderatago; huren ondoan jar arazko
dute Chalbat chakorra) . - Ato! Chalbat, etzikela
hola asalda!

CHALBAT. - Nih enaiten dautzuet arbola hoik eneak
dira. Nih landatu ditut guziak. Ez dut hotakorik
sopritzen ahal, hor, ene begien bichtan...

OIHAN-ZAINA, Hongreni-arazi nahiz. - Ba, bainan
luna erusi du...

CHALBAT, jauzten delarik. - Hostako zela jakiberat,
enioran salduko zintzil horri!

OIHAN-ZAINA, Chalbat jabaldin nahiz. - Ezagun
da nundik heldu den. Itheea atxiki dugu. Orduan
hor zande, denak ihusten tutzu, eta bihotzean min
egiten dantz, bichtan da. Bainan eman zite Beñaten
plazan. Pagatu du. Luna harena da. Legez nahi
duena egin dezake...

CHALBAT. - Bainan ene arbolak, ene arbolak,
Ezpeletako ferrietan erosi nituen nik, gerla aintzineko
urthean (bet-betan bihotza berazten zaito) : urthe

harkan hil zitzaizkion presasti gure muttiko bakarra,
benugoi egunetako sukhararekin, ene emazte zenak
ez baitzuen sekulan ikardohi ahal izan trichetzia
hori...

(Lazdura, hasperen...)

BETTIRI. - Gaixo jendeak!

CHALBAT. - Ba, jauna, arbola horiet Ezpeletatik
hurat etanri nituen bizkarrean. Nihurek egin
nituen ziloak. Gauaz jekhi naiz lasto bustiarene
pizteko, izotzak eziztan fundi. Hamarretan
segurik egin diotek erremedioa tabako jusekin,
biduna ehun libera baino gehiago pagabuz...

(Oron baiezka onhartzen diote) Alabainan, badakigu
arbola zaharrak ez direla gazteak... Baina ez
dira denak masakratzen zahar direlakoan. (Haguna
ahoa) Ni ere hil behar nuzne, zaharra naizelako-
an? (Bettiri erakutsiz) Eta hori ere? (Beñak
hautemanik, mahila altuakurik badoako)

BETTIRI, Chalbat arrestatzen du eta beriz jar-arazten,
politikino. - Adi nezak, Chalbat! Hize arbolak
eta hi, ez dute batere gauza bera!

DIHAN-ZAHARA-k aintzinerat baderama Beñak. - Beñak,
sinets nezazu. Chalbat thematua da: aker-adarra

27
26
25
24
23
22
21
20
19
18
17
16
15
14
13
12
11
10
9
8
7
6
5
4
3
2
1
0

bezain makurreko arrazoinak aheratzen ditu. Zu zaitugu
egiteko hunkan zentzudun batakaria. Emazu erakustera.
Badakitzu zer kontseilatzen dautzutan?

BEÑAT. - Ez.

OIHAN-ZAIVA. - Lurra turratzen diozu, eta harek zuri
sosa.

BEÑAT, bet-betan kezkatzen da. - Eta notari-presak?

OIHAN-ZAIVA, pasaitzen duenarik. - Notari-presak
bertzalde, alabainan. Elzibazke ar zure moltsaren
gostuz (imino bak), eta horra... fini! (Chalbat
erakutsiz eski-puntaz) Chaharra da, menburaz
doi-doin bi urteren bizirekin: eztrake hola utz
penakua...

BEÑAT, Chalbat urbiltzen zaro. - Hala eginen diagu...

CHALBAT, horizen antetik. - Ez, ezkiñ holozetik.

BEÑAT, kezkatua. - Jes! Zer duñ holoz gabehorik?

CHALBAT deitoragaririk. - Sos guziak mesan
eman tiak, ezkiak pitik, ezkiak errentaz bertzerik...

ORON. - Oh!

BEÑAT. Orduan, pitik ez baduk, zer nahuk egitea?

Ezkiak nik kitorik turratzen ahal lur hori. Nik
pagaku diak (elgarretarik uruntzen dira), gogozki
pagaku ere, eskandala baita (Elgarri 30 egiten dute...
Itan bak...) Adizak, Chalbat (Urbiltzen zaro, donak)

18 19 20 21 22 23 24 25 26 27 28 29 30 31 32 33 34 35 36 37 38 39 40

janaitzitzen gaizkolaria), halere antolatuko dut!

ORO, soleituak. - Ah!

BENAT, Chalbat gocho-gochoa. - Erenta baduk; hortarik hoinbertzako bat behar dute bizitzeko: gaineratzea, zerbait chahutzen dute.

CHALBAT, ahapeta bezala. - Deusekan!

BENAT, forietan. - Bagituk! Lurra ana-erosten ahal eztekanaz geroz, alokatzen dauek, eta hola nahi dukana egiten dute hira arbolekin!

BETTINI itzaltzen da lanerak eta Santsin gitarara. -

Ederki hola, Benat!

OIHAN-ZHINA jan da Bettiniaren aldean. - Etzitalien hobeki mintza, ezta hala?

BETTINI, - Ba naski!... Zer diozue aro eder huntaz?

ORO. - Edera dela...

BETTINI. - Erak, Santsin, emaguk aize politik bat

(Santsinek gitarra jotzen du, erdian Benatelt bi dantza giro emaiten dituela...)

CHALBAT. - Cho! (Denak gelditzen dira) Funtsarak-eta, ene lurra alokatzen badakuk, ezteuk enea izanen, hira izanen dute, eta gurean dituen arbolak ere hiraak dituzte: batetarak heldu dute!

ORO, zifituak. - Oh!

bezain makurreko arazoekin aheratzen ditu. Zu
zituari egiteko zentzudun batakara

27
26
25
24
23
22
21
20
19
18
17
16
15
14
13
12
11
10
9
8
7
6
5
4
3
2
1
0

BERRAT . - Zer nahi duk la egitea ?

Ihltant bat

CHALBAT , erdetik ateratzen da emehi . - Bon ,
badakit ez dudan egiteko

Bertze ihltant bat

BETTIRI . - Gaizto Chalbat !

OIHAN-ZAINA . - Eta zer egin ?

BERRAT . - Eni gertatzen zena zehaztu hori !

(ateratzen da) Ate , etxera banoa ...

OIHAN-ZAINA . - Ate , ihus arte , Bettiri .

BETTIRI . Ihus arte , jauna . Zure zapelentzat
zatho heldu den artean : heien larruaren beha
nago .

OIHAN-ZAINA . - Errom bezala . Ihus arte , Santsin

(ateratzen da)

SANTSIN . - Ihus arte , jauna

Ate luze bat . Santsinek gitana jotzen du .

Bettiri zapelentzat ari da ... Azkenean Maidere

heldu da , bi dantza-pilto emarez , eta ihusten du

Chalbat etxe-gaineratik bere burua aurdiki nahiz

bezala jostuta ari

MAIDER . - Bettiri , beha , beha ... Chalbat gain

hostan balantzan ari ... Oh ! eroriko da ... Berrazaz

ba !

11

0 1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11 12 13 14 15 16 17 18 19 20 21 22 23 24 25 26 27 28 29 30 31 32 33 34 35 36 37 38 39 40

BETIARI, chutitzen da asaldakua. - Bainan
hortik lerratzen bada, chahu da! Funditurik
bilduko dugu!

Laster egiten dute hara-hunak, elgar hostatuz.
Beñak heldu da, eta gero Oihan-zaina. Etohearen
oinetan biltzen dira

CHALBAT, bazterzeto jeta^{na} eginez. - Iten hortik,
jauzi egin dezadan!

BETIARI. - Ez jauzi egin, Chalbat, ez jauzi egin!
Min hartzeko ere!

MAIDER, behauniko. - Jainko maitea! Zeruko
Ama! San Josepe!

OIHAN-ZAINA. - Iten zazue hortik

CHALBAT, nardakua. - Alda behere hortarik, jauzi
egin dezadan.

ORO, harak-hunak lasterka. - Zer egin! Nola
joka!

OIHAN-ZAINA, Beñaki. - Goazen matalez baten
bilha, min gutiago hartuko da...

SANTSIIV, lepokoa jalgitzen du, Mantoin bana
harturik, hedatzen dute Chalbatan azpian. - Huna
lepokoa. { Lepoaren orde har ditake kapa edo mikisea }

CHALBAT, jekuka. - Alda behere hortarik, jauzi
egin dezadan.

BEÑAT - - Etzakala astoheriarik egin! Zer
probetan duhuk jauzi eginik?

BETTIRI - - Ehadila hor geldi, neska gaicho hori
izitzen duh!

CHALBAT - - Eta nahi baduk nik jauzi egin!

BEÑAT, otzozka - - Etzakala jauzi egin!

OIHAN-ZAINA, zifortua - - Baietz, egin beza jauzi!

GAO - - Ez, ez, ez dezala jauzi egin

Ozo badoalzi Oihan-zaina ichil-arazi nahiz,
tainan ihusi-eta Chalbat jauzi egiterat abian,
beretz ere mokanesa hedatzen duke haren azpiran, gotto
hori bizirik aldiz egin ditakete.

OIHAN-ZAINA - - Cho! Egizu jauzi, fini dadin
komedia hori (denak harrituak eta lastuak daude)

CHALBAT - - Norik erran du hori?

OIHAN-ZAINA - - Nik, bai nik. Zer tutzu zangantzan
jestu horiek teila hoiere gainean? Balentria
ederra duzu, teila funditzen hartzea zure
zapeta lodietin! Behar baduzu jauzi egin,
egizu jauzi, eta hortan akaba!

Ichilik daude bosterrak

CHALBAT - - Hala denaz geroz eta denak akort
baitzitezte ni jauzi-arazi nahiz, ... eh! bien...
eh! bien... ez dut jauzi eginen!

ORA. - Uf!

CHALBAT. - Urkatzerat joanen naiz, nehor ezteanean!

(Itzaltzen da)

BEÑAT. - Hori duk, habil urkatzerat (ini eginez) eta soha-puska bat atxikitak erelzat, chantza eharitzen omen diki...

Maiden, Oihan-zaina eta Beñat atxeratzen dira. Arke bat. Gitarna-jote. Martelku-ukaldi.

Arias emeki eman behar da pasara hau, hitzak argal, musika luze...

SANTSIK. - Enazu, Bettiri, uste duzu jauzi egiten zuela?

BETTIRI. - Behak hortik... Ba, segur, pena puska bat badik Chalbatetik... bainan penatik jauzirat? ... Kongrenitu nuk... Eo! Ixtorio horrek emaiten zantak gogorat Edouard gure osaba zena, mando bat erosi zian eta hain chuchen...

Chalbat sartzen da politikari, soha bat baderamala herestan. Gelditzen da, eta urka-bilhur bat apailatzen du astia hartuz.

SANTSIK, Bettiriri ahapeka bezala. - Norat ari da Chalbat?

BETTIRI. - Enak, Chalbat, chedera gausatzerak
jokatzen?

CHALBAT. - Ez!

BETTIRI. - Biligarnoa nola-lasterrean atzeman
nahi du?

CHALBAT. - Ez!

BETTIRI. - Zerrailu asentatzerak abian hiza?

CHALBAT. - Ez!

BETTIRI. - Zer egin gogo duka bada?

CHALBAT. - Ene burua urkatu! (Atheratzerak
egiten du, Bettiri eta Santsin chubitzzen dira
izialdurarekin)

Antonon heldu da ezkeretik, buruz-buru egiten
du Chalbat, eta eskun-alderak igurtzen.

ANTTON. - Yure etxerat heldu zinen korda
honen urkatzerak? Ohoi, Chalbat, 30azi
bertze norapart lan horren egiterak. Ganithen
oihana charmant duzu hortako: arbolak gorago,
eta nehorak ez zaite ihusiko zoko hartan. Hze,
30azi, Chalbat garzoa!

CHALBAT. - Banakian ehintzala konplexenta...
bainan halere!... (jalgitzen da)

ANTTON, Bettirini. - Ba... ezta harako, ez: alegia

sineki egin dut, bainan...

BETTIRI. - Preseshi Santsini erraiten niuna: kolakoen erraiten eruech duk, bainan...

ANTTON. - Halere, giza-garzia, ... trichte da adin horlanatzen, hoven egiteko. Bainan eztabada ez du irauten: zortzi egun gabe bere arbolak pihakuko ditu Beñatek.

BETTIRI. - Ez balinka! Maluna lukek!

ANTTON. - Zertako nahi dutzu maluna gerta dadin?

BETTIRI. - Gogoan bannago, ahokik jati-gaitzago!

ANTTON. - Baditake!

BETTIRI. - Eta gero, Masu huri: ez duk munduan herio bat baizik eta nehorik behin ere ez estapurik!

ANTTON. - Alabainan!

Beñak heldu da oihuka. Erdian gelditzen da.

Ozok inguratzen duke

BEÑAT. - Chaltatek... bere burua... urkatu...

ANTTON. - Bada posible!

SANTSIN. - Hona nik errana!

BETTIRI. - Ya! Eztik bere burua urkatu!

BEÑAT. - Ez, eztik bere burua urkatu, ... aski goiz heldu girelakotz haren salbatzeko. Ari zaurkuan ukumielha buruen gainean jo eta jo eta

ostikoa tirpan (jestuak eginez), kordak alabainan
 ... kintatzen zion... zintzurra ... Orduan jantsi dugu, eta
 lurrean etzan dugu zabal-zabala. Ichilik zagon. Baztertu
 giza, chutitu da, ichilik zagon. Baztertu giza,
 urhats bat egin du, ichilik zagon; bertze urhats bat
 egin du, inguruan eman giza, ~~eta~~ itzuli da eta
 hortzen artean, eran du, hola: " " Zirezken bezalako...,
 zirezken bezalako ... zirezken bezalako ... "

BETTIRI. - Eta eztehi eran zirezken bezalako ... zer?

BEÑAT. - Ez!

BETTIRI. - Ate! Marka txarra!

ANTTON. - Gaicho gizona!

BEÑAT, bertziki. - Gaichoa, gaichoa ... ez hiki
 eran bezain gaichoa ... Baduk gaizkiaririk! Norik
 erosi du Bidarteko sugardoia? Nik. Norik ez ditu
 bere arbolak pihatzten ahal? Nik. Norik izanen ditu
 ichitortak, Chaltakak bere burua urkatzen, puzoindatzen
 edo erretzen balinbada? Nik. Ezagutzen ditut bai
 herri huntakoak!

ANTTON, mezuta, Santsin erakutsis. - Ahalchago!

BETTIRI. - zintzurra kanakutzen du.

BEÑAT. - Aragoia duk, etchen emagtea, ama eta
 alaba eran eta eran ari gaizkiak, buru-joangari
 baita azkenean (Bettirini) Zer egin behar diat bada?

BETTIRI. - Deus ez, BEÑAT! Behar zen guzria egin duka. Orain baituk, hi hirtzela afera huntan gaizkiena, hori ez: Chalbat duk gaizkiena. Ezkuk gero alegia ari, ezkuk justa-gura. Ezagutzen diat, zinez hit nahi liteke. Baina nuz ezagutzenak gogorat heldu zaizkoll eta orduan ezatik gehiago norat jo: gauzak erdizka egiten tik. Bere baitan zagoit pentsatzen: "Hola hit-zorian ihusten banute, araz urrikalduko zaizkit eta zerbait antolatuko!" Ihusten dit ba ezkela emech, baina ezlik etsitu nahi!

BEÑAT. - Norik daki hola denotz?

BETTIRI. - Ene iduriko, hola duk.

BEÑAT. - Erdizka?

Chalbat sartzen da, burua aphan, gelditzen da erdian,
so bat eskuin, so bat ezker, eta askenean lurrean
jaritzen da.

ANTTON. - Eo, Chalbat!

BETTIRI. - Zertarat heldu duk, horat? Behar bada ezlik bere burua ongi senditzen!

ANTTON. - Ene gustuko, behar dugu ethean sartu.

Oroik laster egiten dute Chalbat aldatu nahiz,
baina hurrek haizalzen ditla bere makilat.

CHALBAT. - Ez ni hunti!

BEÑAT. - Kasu! Makila badu!

Baztertzan dira eta ezkerreko aldean elgarretara-
tzen - zolan, Chalbak etzan da.

BENAT. - Ene gustuko, odol-kanika bat ari gaio
bururat goiti, itzulika, itzulika, irakirikuz
etxilar-kontseku andeatuak bezala

BETTIRI. - Ba eta gero zantatzen dira... tum!

BENAT. - Liburuak irakurtuak dut

ANTTON. - Mediku-keta joan behar dugu, sar
dezagun etxean. (Berriz urbiltzen zaizkio)

CHALBAT, mahila altuakuz. - Ez ni hunkit!

ANTTON. - Bainan, Chalbak, zer ari zira hor?

(Chalbatek arras emeki behatzen du inguru-inguru)

CHALBAT. - Hemen eman niz, otoak lehortzeko!

Jenek irni. Benat eta Bettiri jantzerak doatzi.

Santsin-ek gitara hartzen du. Antton batiarrak
dago Chalbatekin.

ANTTON. - Mahi dugu egia aditu? Otoak,
zu ikustean, geldituko dira (irni).

BETTIRI. - Hunkit hadi, Chalbak: ulzkirik haurkeria
horiek oro!

BENAT. - Ba eta lur hezean egonaren bortitaz,
gibelaldea hoztuko zautk eta erreperia birietarat
iganen.

BETTIRI. - Eta jo hit-herietarat!

ANTTON. - Nahi badazu zinez zure burua hil, zoatz
ta putzurak!

CHALBAT chubitzen da eta ezker-alderak abiatzen.
- Arragoina duh!

ANTTON, geldi-arazken duelañik. - Ja, ja, ez
enean! Norak behar nituzke gero niki ene
habalah ereman edaterak? Zoazi Ganichen
putzurak - biziki handiagoa da, ~~marra~~ ura
garbi-garbia, hobeki ihusiko duzu. Zoazi, zoazi,
Chalbat!

CHALBAT. - Azken zerbiztu bat galde-egiten
tainaian, ... to... okastatzen nant... (Atheratzen
da, Antton jarraititzen jarolarik)

BETIAT. - Buratik badu Antton honek! Gritarekin
ez nagoke. Banaa heren ondotik... (Badoa)

BETTIRI. - Ez egin odol gaichtorik...

Arte hau biziki urri ~~erri~~ ereman behar da. Gitarra-piote,
markeilu-uhaldi... eta hastapenean bezala heldu da
Maiden. Eskuz agur bat Santsini, eta Bettiriren parrean
gelditzen da.

MAIDER. - Agur, Bettiri

BETTIRI. - Agur, haurra!

MAIDER. - Hain goizik parrean, Bettiri?

BETTIRI. - Nahi duenak atzegin hartu...

MAIDEA - eh ez du bururatzerat uzten . - ... iehar du
 behenik pena hartu ! (Inni egiten du , eta badao)

Itant bat

BETTIRI , inni ox batekin . - Oro badazki ... Hauz ona
 duk , eta ... (zuhur-hitz gisa) emazte ona ...

SANTSIN . - ... etcheko ontasuna !

BETTIRI (biek inni egiten dute) . - Itsusra !!

Arteño bat . gitara . Martoila . ukaldi .

BETTIRI . - Haatik , mutikoa , ichtorio horiek
 gaitia izigarririk batekin uzten nie . Goiz guzietz
 iratzartzen gituk maluzaren beldurarenekin . Laneko
 gogoa joana ... Iguzhitarat ibiltzeko gutzira galdua ...
 Hauche duk penaren pena ...

SANTSIN . - Bai , pena handia !

BETTIRI . - Bai , pena izigarririk ... Beñat ihusi duka
 egun hartan ? Nola mehatua den ! Anopetan
 galdua bezala duk , gaitiak jana , urtzo hegala
 bezain arin , eta azita bezain churi ...

SANTSIN . - Segur pena - egingarri da !

BETTIRI . - Alta Chaltaten Masua ere baduk
 zerbait ! Auzo guzietz haren barrandan ... Arma
 gorde giotek , ioda - kindua iherri , eta nik ere
 itzeak bichtatirik kentzen zioitzoiat .

SANTSIN .- Itzeak ? Zertako, Bettiri?

BETTIRI .- Hize adinean galde-egiten dautak zertako ? Zen estatuan kapable duk itzeak ireksiz bere tripa zart-arazteko !

SANTSIN .- Uste duzu , Bettiri ?

BETTIRI .- Uste dutanetz ? Po , gugorak heldu zautak Édouard gure usaba zena ; Metziko gertan ibilia zuian , eta mando bat bazian erusia . Segur , mando baten kasua eta gizon batena bi kasu direla bazakiat , bainan...

Beñat heldu da erditik , makurturik dabila ,
lurrari so , biziki emeki . Heginaino aintzinatzen
da , hasperenka ... gelditzen da ...

BETTIRI .- Eup ! Beñat ! Ehaiz ene aldean janni nahi ?

Beñatek so egiten du eskua , gero ezker , beriz ere
hasperen bat adi-arazten du , eta jaritzen da ...

BETTIRI , ihotant bat idilik egon-eta . - Oh ! la ! la ! la !

BEÑAT .- Hix errak !

BETTIRI .- Gizona gizon , saski petrik ere ...

BEÑAT .- Bainan zuri guziak ez dituk irinak ...

Oihan-zaina agertzen da erdi-erdirat .

OIHAN-ZAINA .- Zakin duzue berria ?

BETTIRI. - Ez!

OIHAN-ZAINA. - Chaltat hil da.

BETTIRI. - Beriz ere?

OIHAN-ZAINA. - Aldi hontan, ez da dudarik.

Antton eta Maida sartzen dira. Senek inguratzen
dute hil-mezularia.

BEIAT. - Wikaturik?

BETTIRI. - Putzuan?

AIVTOIV. - Joda-hindu edanik?

MAIDEB. - Itzak iretsirik?

SAMTSIR. - Arma atzemanik?

OIHAN-ZAINA. - Ez, jannak, zuzte deskantsu:
ohean hil da, odolak egin dio. Banua merialat
pazentzat eta apezaren ganak orenarendako
(jalsitzen da)

Itant bat irikipik

BETTIRI. - Gizon serioa da; erraiten duenez
geroz egia da.

BEIAT. - Ba, barnan, eztaik gehiago nola
erlan; Chaltat hil denaz geroz, ... hila da!

BETTIRI. - Ezen ukatua.

BEIAT. - Hila denaz geroz, (Bettirini) orgak
prestakiko daizkati, (Anttoni) hilt hie soha,
(Santsini) hilt aizkora... (Magia Kanporak) gachina,

apaita zadazn ogi-pustia handi bat zertut
jahirekin, lanerat noa... (Atheratzerat egiten
du...)

0A0 - Gaicho arbolak!

BEÑAT. - Ez, ez eman "gaicho arbolak" ez eta
« Gaicho Chalbat! », (Beñat erdian da, denek
inguratzen dutelarik). Orizhe, mertchika-ondo
hoietariki, atchirikho ditut tortzparei; ez segur
abantailaren gahik, ez; bainan den tokirik
ihusten bann Chalbatek, emanen du = Beñat
hozi ez zen ez, funtzerat-eta, kalako gizon
gaichtua

gitarrak jotzait nota

OIHAN-ZAIRAK - Hola burumatzen da Jean Giono
pentsatu Mertchika-ondoen hondaira

gitarrak azken joa

Oihala hesten da

"Solitude de la Pitié", deitu Jean Giono-ren
libururik hartua da eteica, Gofroi izendatu
hondairerik. (Gallimard)

Frantses Kabier - eKoa.

(birur erretanletan).

Frantses Xabier - etxea

hiru erretaulatan

Lehen Erretaula

APOSTOLU - LANERAKO DEIA

Mafaktar ikstudiant batzu Frantses beren irakaslearen etxean : filosofo nagusi izendatu berria delakotz jin dira beren herriaren gorostetat. Basoa estuan hantuz ari dira : (areea Boga - boga , n. 68 , p. 139)

Mahats - aihenetik dator

mama gozoa , mama gozoa

Edan bainezake

betherik basoa

Itlenk !

betherik basoa ...

Mit zuri ...

Zuk niri ...

Agur eginez elgarri !

Ohore Xabierri

gure Nausiari !

Ikstudianten buruzagiak . - Xabier jauna , azken hitz bat , despegida - agur gisa ! Berriz ere ester mila , ikstudiant estualdunen arteko besta xume hau zure

etxean onhartu baituzu. Hain gazterik filosofo-nagusi
 izendatu zaituzten biharamunean, nola ginauzkten
 zu bihotzaren erditik, nafartar gisa eta jakintsun
 gisa, goetsi gabe! Gure heritar ugaltza ez da
 guti hazten eta hazotzen, ihusten dugularik Parise
 guzia zure eskola handina trumitka eta lusterka
 heldu! Zer diot: Parise guzia? "Europa osoa" ez
 othe dut aipatu behar? Alabainan zure erakusle
 alhiaren onetan, Neapolitanoak ihusten ditugu
 Frankfortarren eta Salamantarren ondoan jarritik,
 ta eta Londreseko aitoren semeak Pragako jaunltoen
 auzo: denak begiak zuziturik zure aho urheari beha.
 Eta noiz nahi esku-zartek inharosten dute itastegia
 hantak dituzte aditzaleak haldan bezala ezartzen
 zure hitz-aldi argi eta martxuetan! Jakitatearen
 harrotetik goiz guzietatik aheratzen duzu egia berri
 zerbait munduaren onetan, baina denbora berean
 erakuskerak emarten duzu gaztetasuna eta alegromtzia
 direla zuretzat zorionaren bi ihurburu nagusiak.

Gora Xabier handia!

Orok. - Gora! Gora! (eta Mantuaren azken
 hitzak errepikatzen dituzte) Nik zuri, zuri niri, etc.

Xabier-ek. - Heritar adixkideak, zertako ez
 aitor bihotza atseginez gainditzen daitezatela zunen

zinezko landorio berrietan. gadanik aipatu baidautzuet
 ene bozkaria, bego hortan. Gomitatzen zaitzuket
 berri, ere etoz zaitzeten kuant, gure sort-herriko
 dantza-jauzi eta kantu zaharren emaiterak. On
 da noiz behintan libestitzea. Gero indar gehragorekin
 egon ditake jakitatearen mendiarri goza, eta
 badakit zuen ere bizirik goza keltzako xedetan
 zirezela, lanari lotuz hortzez eta aginez, denek
 zerbait eta norbait behar baitugu bilhakatu. Gaurkotz
 kontseilu tipik bat baltarrak: zuen martur-erat
 itzul zaitzete prestu-prestua, martur hortan
 hirizainak sobera hitzirik gabe: ez uste ukan
 ez ditakela, preso egon gabe, fama ederik bil.
 Gau on eta bihar artio!

Oroh. - Gau on! ... Bihar artio! ... Goza Xabier

(Bortzoko ... Atheratzen dira harramantzan.

Xabier-ek laguntzen ditu atherak ... Oroh keltuak

husta dituzte, salbu kotoletako Iniakik: kuneak

barerak biltzen ditu eta altxatzen ... Kanpotik

ixtudianten kantua itzaltzen da emetik-emetik...)

Xabier sartu-eta. - Eta, Inaki, zer diozu

gure besta tipikaz? Ez zena pollita?

Inaki. - Segur, pollita zela; fini baita ordean,

Frantses nausia: f.i. fi, n.i. ni: fini!

27
26
25
24
23
22
21
20
19
18
17
16
15
14
13
12
11
10
9
8
7
6
5
4
3
2
1
0

h

Xabier. - Fini? Hala da. Baina beriz hasten ahalko dugu. Haatik fini ez dena, eta ez finitzettoa, gazte hoien kasu ederra da, heien atxikimendua, goxo baita erakaste balentziak hain ongi konprenitua izatea. Emehi. emehi denak ene erranetarak biltzen ditut.

Irñaki. - Nik, nausia, ez dut nehun itasi gauza handirik; baina haxe badakit: zer probetxu luke gizonak, mundua irabazirik ere, bere arima galtzen balu?

Xabier. - Irñaki maitea, zuki behi tehorta bera! Baina, errazu, othoi: iduri gaitzua ene arima galtzen ari dela? Arima galtzen duta, argiz bezkitzen dudalarik, egia itxura guziren azpian biltzazu, eta jakitate orotarak hel-araziz?

Irñaki. - Baina zer irabaziko duzu?

Xabier. - Omena dut irabaziko, eta omenarekin dirua, erran nahi baita indar, itzal eta estimu...

Irñaki. - Eta gero?

Xabier. - Familiatuko naiz eta bizitze prestu, goxo ohoragarri bat eremanen dut, Nafarroako jauregi zaharretan ohi den bezala: badakitea deus ederragorik?

Irñaki. - Eta gero?

Xabier. - Ez dea aski?

0 1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11 12 13 14 15 16 17 18 19 20 21 22 23 24 25 26 27 28 29 30 31 32 33 34 35 36 37 38 39 40

Iñaki - Bainan gero, Xabier?

Xabier - Funtsean, hortaratu nahi ninduzun, Iñaki. Azkenean ni ere hilen naiz... eta fini!

Iñaki - Ez! ez! Xabier nausia! Orduan oro haste: ezen Jainkoak hondu galdatuko dauzku zure talenduez... Egia maite duzula? Bainan zure filosofia zer uste duzu dela, hala-denaren itxura edo itzal eder batez kanpo? Aitor-azu ilhunte bat baztertzen duzun aldi guziaz, bizpahiru ilhunte berri jauzten zaizkitzula bixtarat!... Eta orai, eman dezagun gazteak argitzen dituzula: hobeki ikustea asti othe da, bide onean ibiltzeko? Marinelak bere itsas-untziaren aintzinarazteko behar du otanaz eta izaren argiaz bertzerik: teletan aizearen indarra barteypadalkoa zaro. Berdin gazteari, jakitatearen gainerak, grazia. Eta norik emanen dio grazia hori? ... Gizonak zertitatzen dituzula? Jainkoa zertitatzen othe duzu? Ez zaitzu iduri hobeki eta handizkiago ^{higatzen} ~~higatzen~~ ~~higatzen~~ ~~higatzen~~ higatzen ahal zinuheela zure bizia? ... Eta, Frantzes nausia, zer zaitzu?

Xabier - Zuk uste baino gehiago gogoetatua naiz, Iñaki! Ene ametsa ez da behin ere izan elhe eder saltzale ^{huts} izaitea. Azpilkueta-ko Maria sainduaren semea naiz. Zuhurtzia erakusten dut jakitatearekin batean.

Ez duka egia maite?

Ba horretan bizi aldirio: niki ere gisa zerbaiten ditut gizonak...

— Funtsak ikuskerak, ez duka argirik kezak? —

27
26
25
24
23
22
21 ^{Bada zerbait nahi duz, baina gutti}
Iñaki! - Zuhurtzia? Gutti da.

20 ⁰¹
Xabier. - Gutti! ^{Bainan} Jainkoak deitzen ^{banindaga,} ~~banindaga~~
ene gostuko, harentzat, gehiago ere egin nezake.

18
Iñaki. - Ez izan dudarik, Frantses nausia,
jainkoak lantzen dautzu arima, eta haren
grazia (oihuka ari/zaitzu) bihotzean...

16
Xabier. - Hala denaz geroz, deliberatzen naiz:
jainkoarentzat denak uzten ditut, eta Jainkoari
nahi diot zerbait irabazi.

13
Iñaki. - Zerbait? Eta zer irabazi gogo diozu?

12
Xabier. - Mundua! Iñaki, mundu osoa!

11
10
9
8
7
6
5
4
3
2
1
0

Bigarren Inetamla
GOA-KO JAINKO-JZUNA

Pagoda bat: zolan Budaren bulku bat.
Zeremonia hasia da. Budistak, jauntzi nabarretan,
azpiki edo zaretan batzuen gainean jarriak, salmo
gisa, oihutz batzuetan ari dira, aphez indianoa buru.

- Zahia-muni Gotama, oi harni baliosa!
- Gotama que lilia, goizaldeko arrosa!
- Munduko ongi guzien uhartzaitle arrosa!
- Zerkho izar xurien hiltzale loriosa!
- Po gaixtoen uruntzetto ametsaren ametsa!
- Esperantza lanperosen hiltzetto azken hatsa!

Aphezati. - Haurrideak, usai den bezala, nahi dutenak
jin bide Budari beren laudorioen egitera...

*Gizon bat xulitzen da; ukulitzen da jainko-izunaren
arintzean, eskua ezpainetatik etarri, eta erraiten du:*

1 - Buda, inis-ahonetako inisa bezain ona haiz, eta
hire indarrak biktza azkaritzen daitak Jelhi-ko
dutearen usain gorroak bezantat. Ohora kezaketa
bai landarek, bai aberak, bai gizonak: ez baita hire
zuhurtziaren parerik!

Agur eginik ukulitzen da bere tokirat

Aphezati. - Bertze baten aldi.

Bigarren bat heldu da, sino beretik:

2 - O Zahia-muni, baharrik bizi haizena, khen
azhidak bederazka ahoidak, adixtudeak, orhultzapenak,
gogoetak, emeki-emeki huts nadin ene izaita osolik,
ez baititake bahartasun ederragorik!

Agur eginik badoa.

Aphezati. - Bertze baten aldi.

Hirugarren bat heldu da, sino beretik

3 - Gotama, ene laudarioa izan betik haragian
biper-beltza, eltzekarrian xargota, esnekian
kanela bezain gustagarri, hire loria zenua
baino goragokoa baita eta itsasoa bano
barnagokoa!

Aphezaki. - Orain "ez-deusaren" kantua emanen dugu.

Orok :

gotamak aspaldi emanik,
 ez dugu gogoan dudarik,
 Sur huntan ez dela deus onik
 Ez eta hit-eta kobarik...
 gau beltzak,
 gau hotzak,
 Huts gaitzak
 Oi nets gaitzala osorik...

Aphezaki. - Eta zu, arrotza, xutik zomolena gure oihartzari beha, ez duguria zerbait laudorio eginen Budaren ohoretan?

Xabier, misionest biltzatua. - Gaurak, badut preserki zerbait erraiteko. (Budari agurrik egin gabe jabetzen zaitote jenderi) Huna!

Zuen liburu sarnduek salatu dautzueke, egun batez mendebalekik argia itzuliko zaitzueke.

Mendebalekhoa naiz, eta etaritzen dautzuek zuen zuhurrek igurikatu duten eta izan ez duten argia.

Argi horiek bere izena badu: Jesus; eta ariman sartzen da haren argitzeko, berotzeko eta hazteko.

Iguztiaren argiak bizia ematen baitu zuen oihark perderi, Jesusen berdin arimari bertze gisako bizi bat, ez bazaro trabarik egiten...

Aphezaki. - Zert traba dezake ba zure argi miresgarria?

Xabier. - Gure gaixkakariak: okorntza, jende-hiltze, gezur, egitate lizun, eta bereziki jainko ez diren taldeen alderako adorazioak (erakutsi du Budaren turtua)

Osoa. - Ohi!

Apezak. - Anotza, ez bide dituzu gure ohidurak ezagutzen, eta ohartu gabe blasfemia bat egin duzu. Jainko behar duzu jainkoaren kontrako laidoak odolean garbitzen direla. Kasu beraz zure mihian.

Xabier. - Bai, anotza noiz. Bizkitartean hemengo berri badakit. Buda neholaz ere ez dut mesprezatzen. Gizon bat zen hartze gaitzetsua, eta argi baliosak eman ditu norik bere nahikundearen hudeatzeko. Bainan berak ez du behin ere bere burua jainkotzat eman; haritua nago nola egiten diozkatzuen onhartuko ez zituen ohoreak.

Apezak. - Haren aithormenik gabe, asti handiak ziren gure artasoa jakiteko Buda jainko ~~zela~~ zela... Anotza, zande itilik zure onetan. Diotenaz, eriak sendatzen dituzu eta hilak pizten. Ar zaitte medikuntzan eta utz gaitzazu batean. Jakiterak, ez nautzun mintzatzeho erranen.

Xabier. - Berdin mintzatuko nintzen. Ez izan damurik. Hasteko jakizu ni ez naizela deus ere, eta Jesusen

Xabier - gure gaitakerriet

medioz sendatzen ditudata gorputzak eta arimak.
 Jesus ba da gaikto, eta hurrutze hau da
 haren seinale saindua. Buda gaikto bada, eta
~~h~~ Jesus ez balinbada, zuen honet bere
 tokeretaz suntsi dezala seinale hau. Ea, galda
 zozue mirakulu hori... Ez zirezke ausartatzen?
 Zer inistatzen duzue bada?

Akozaki. - Ez da oheragarri Budaren desafiatzea!

Xavier. - Ez da desafiarik! Oixtuan erran
 dutana, ez du berak egundaino pretenitu gaikto
 zela... Bego hortan. Nik ene huntan (**hurrutzea**
erakusten du) badut konfientzia osoa, eta zer ere
 galdegiten baitzara konfientzia oso batetik, ez
 du behin ere errefusatzen, baltz ere mendi-
 taten baztertzea. Nahi duzue galda dezodan
 bere tokeretaren frogat bat?

Jendeak ez dira aburu berakuti. - Bai! Ez!

Bai! Ez! Zande ixilik! Ea! Ea!

Xavier. - Adixtude maiteak, ez zirezke aise
 deliberatzen: zer zirezke, ala argiaren beldur?

Gehienak. - Ea ba!

Xavier. - Kristo ditinua, ez dut ene buruz atolarik
 bainan bakarrik zure izenaz. Erakuts arima
 xuteneri, nun den beharretko Egia, nun den

belhierako bizia! Ene sendatzeak zure ganik
heldu badira, erakutsi ene erakaspena ere zureak
dizela, eta ... kurutzaren seinale bat egin ordullo

Buda ren bultua suntsitzen da ...

Yendea, harriturik eta lasturik - Oh!

Xavier - Adixkideak, Hongrenitzen dut zuen
pena lasturria, eta zontarren etsimenotua! Iduri
zaitzue mundu bat suntsitu zaitzueku begien
aintzinean! Baina, gero biktoria! Ez naiz
hunik etorrira gauzen ezestakerak, baina
xurentzerak. Buda jainutsuaren idera onak
biduko ditugu erespelerekin, deus onik ez
baita arduratu behar. Adora-zazue jendea eta
balkaria ekartzeko dantzuen Salbatzailea!

Hirugarren erretaula

San Frantses-en hiltzea

Yokoen kudeatzaileak leno hauk ematen
dituz denboran, San Frantses-ek jeku gutiz
adi-arazten du nola pasatu den heriotze hori.

Frantses, yokoen kapitainak, bururatu
ditu bere joan-etxerak luzeak.

Hamar urtez ibiti da India-ko Goa-lik
Kroto japoniarako leoa ditzen duten hirrat! Malaka
eta Motuketan gaindi pasatuz, Xinari lotzeto

ametsa gogoan.

Huna non den¹ San-Xoan ugartearen¹ gelditua.

Ez du gehiago oinetorik || eta sofana baina
higatuagoa du¹ gorputza.

Egitelto eran diotena^a egin du¹ "ez dena,"
bainan ahal zuena.

Etzan ~~dagatela~~ ^{dadila} lurrean : ezindua da.

Bai hala da¹: China hor du hurbil-hurbila¹,
eta hala da¹: ez da barnean. ---

Bainan¹ ez denaz geroz¹ sartzen ahal¹, hiltzen
zaio¹ aintzinean.

Etzaten da : aldean gausatzen du bere
otzortz-liburua.

Erakiten du : Jesus ! "Barhatzen du etsaierri,¹
estruaraz mintzatzen zaio gainluari :

"Gure Aita, zurekin zarena"

Etan frankilki¹, soldadoaren pare¹, zangoak jant¹,
gorputza chut, ---

Begiak hesten ditu tin-tinka¹ eta kurutzearen
seinaleaz estaltzen da ... ---

(Ahoa hetsirik erakiten dute "Sukar
madinaren aire zerran") (Kantuz no 54, p. 98)

≡